NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Správa o stave a vývoji finančného trhu

za rok 2017

Národná banka Slovenska **2018**

ÚVOD

Správu o stave a vývoji finančného trhu za rok 2017 predkladá Národná banka Slovenska na základe povinnosti, ktorá jej vyplýva z §1 ods. 3 písm. i) zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom v znení neskorších predpisov.

Správa je rozdelená do troch častí. Súčasťou prvej časti je súhrnný integrovaný pohľad na finančný sektor. V druhej časti je vlastná analýza finančného sektora za rok 2017 podľa jednotlivých sektorov. Správa popisuje súčasné trendy na finančnom trhu, zameriava sa na hospodárenie finančných inštitúcií a venuje sa rizikám, ktorým sú inštitúcie vystavené. Tretiu časť tvoria indikátory obozretnosti na makroúrovni.

Finančné informácie o jednotlivých inštitúciách boli v prvom rade čerpané z informačných systémov NBS a z podkladov spracovaných jednotlivými odbormi útvaru dohľadu nad finančným trhom. Doplnkovým zdrojom boli údaje zo Štatistického úradu SR, Eurostatu, Európskej centrálnej banky a z iných externých zdrojov a komerčných informačných systémov.

Zhrnutie analýzy 4

1. Integrovaný pohľad na finančný sektor 7

2 Aktivity v jednotlivých sektoroch finančného trhu 13

Bankový sektor 13

Trendy v bilancii bankového sektora 13

Finančná pozícia bankového sektora 22

Sektor poisťovní 26

Dôchodkové sporenie 29

Starobné dôchodkové sporenie 29

Doplnkové dôchodkové sporenie 32

Kolektívne investovanie 34

3. Indikátory obozretnosti na makroúrovni 37

Terminológia a skratky 47

ZHRNUTIE ANALÝZY

Rast retailových úverov dosiahol maximum v auguste 2017, v ďalších mesiacoch sa stabilizoval až mierne spomalil

Úvery na bývanie dosiahli najvyšší prírastok v marci 2017, odvtedy sa udržujú blízko historických maxím. Ide o plošný vývoj na trhu podmienený predchádzajúcim poklesom úrokových sadzieb a zmierňovaním vybraných parametrov pri ich poskytovaní. Úrokové sadzby na nové úvery na bývanie sa na rozdiel od predošlých rokov menili už len mierne. Spomedzi krajín eurozóny boli spolu s RPMN v priemere štvrté najnižšie. V medzinárodnom porovnaní bol rast úverov na bývanie prakticky šesť rokov na čele EÚ. Medziročný rast bankových spotrebiteľských úverov sa aj v roku 2017 udržoval na podobných hodnotách ako v predchádzajúcich rokoch. Najvyššiu hodnotu dosiahol v auguste, ku koncu roka sa medziročné rasty vrátili k strednodobému trendu. V medzinárodnom porovnaní bol rast spotrebiteľských úverov stále v najvyššom kvartile krajín EÚ.

Opatrenia NBS viedli k sprísneniu celkových limitov, vybrané parametre úverov sa zmierňovali

Pri poskytovaní úverov na bývanie dochádzalo od polovice roka 2016 k postupnému predlžovaniu priemernej splatnosti. Pri spotrebiteľských úveroch sú priemerné splatnosti dlhodobo blízke regulatórnym hraniciam. Pri takmer štvrtine úverov na bývanie vedie ich poskytovanie k úrovni zadlženosti, ktorá je príliš vysoká v porovnaní s príjmom spotrebiteľa. Táto úroveň je vysoká aj z pohľadu medzinárodného porovnania. Podiel finančného sprostredkovania pri úveroch na bývanie v roku 2017 ďalej rástol, a to až na 61 % produkcie. Prehlbuje sa tak závislosť bánk pri poskytovaní nových úverov od finančných sprostredkovateľov, čo môže vytvárať určité riziká pre finančnú stabilitu. Podiel predschválených spotrebiteľských úverov mierne narástol asi na tretinu produkcie, pričom poskytovanie týchto úverov v súčasnosti nepodlieha požiadavkám na dokladovanie príjmu a finančnú rezervu.

Rýchly rast zadlženosti domácností zostáva jedným z najvýznamnejších rizík

Vysoká dynamika retailových úverov viedla zároveň k pokračujúcemu rýchlemu rastu zadlžovania sektora domácností. Dlh domácností rastie v súčasnosti príliš rýchlo – dokonca rýchlejšie ako ich príjem a toto tempo možno považovať za nadmerné. Tento vývoj aj naďalej zvyšuje citlivosť zadlžených domácností na prípadný negatívny vývoj domácej ekonomiky. Na riziká, ktoré vyplývajú z tohto vývoja, opakovane upozorňujú aj medzinárodné inštitúcie vrátane Európskej centrálnej banky a Medzinárodného menového fondu. Ratingová agentúra Standard&Poor's upozornila, že môže zvážiť zhoršenie ratingu Slovenskej republiky v prípade, ak bude rýchly rast retailových úverov naďalej pokračovať.

V prípade podnikových úverov je naďalej možné hovoriť o pomerne silnej dynamike, a to aj napriek spomaleniu v poslednom štvrťroku 2017

Objem úverov podnikom rástol ku koncu roka 2017 medziročným tempom na úrovni 7 %. Slovensko naďalej patrí medzi tri krajiny v EÚ s najrýchlejším tempom rastu. Rast úverov pokračoval vo všetkých významných ekonomických odvetviach a vo väčšine bánk aktívnych na trhu podnikových úverov. Spomalil sa však rast úverov malým a stredným podnikom. Priaznivé ekonomické podmienky aj vyhliadky spojené s optimistickou perspektívou podnikového sektora boli najvýraznejším faktorom vplývajúcim na dopyt aj ponuku úverov.

Úverové štandardy sa v roku 2017 menili len v podobe poklesu úrokových marží.

Rastie citlivosť podnikov na negatívny ekonomický vývoj

Medziročný prírastok objemu podnikových úverov poskytnutých domácim bankovým sektorom bol len tretím najvýznamnejším zdrojom rastu podnikového dlhu. Výraznejší nárast objemu dosiahli zahraničné úvery a emisia podnikových dlhopisov. Výsledkom bol pomerne výrazný rast zadlženosti podnikového sektora – vzrástla na historické maximum. Nárast zadlženosti podnikového sektora bol dokonca najrýchlejší v regióne strednej a východnej EÚ a tretí najrýchlejší v celej EÚ. Úroveň úverového zaťaženia podnikov sa v priebehu roka výrazne nemenila, ale len v dôsledku pokračujúceho trendu poklesu úrokových sadzieb na stave úverov. Možno tak konštatovať nárast citlivosti podnikového sektora na prípadný negatívny vývoj ekonomiky, resp. nárast úrokových sadzieb.

Pokračovali rastové tendencie na trhu komerčných nehnuteľností

Optimistický sentiment v rezidenčnom segmente sektora komerčných nehnuteľností zotrval v roku 2017 aj napriek zmierneniu dynamiky tohto trhu v priebehu roka. Vývoj poukazuje na pokračovanie expanzívnej fázy tohto trhu. Dopyt investorov je vysoký, neobsadenosť vo viacerých segmentoch klesla na nové historické minimum. Pokračuje intenzívna výstavba v segmente priemyselných a logistických centier. Príliš vysoká miera optimizmu však môže viesť k podhodnoteniu rizika, ktorým je najmä výrazná citlivosť tohto sektora na akékoľvek zhoršenie ekonomického vývoja.

Krátkodobé ukazovatele kreditného rizika sa naďalej zlepšovali

V retailovom portfóliu naďalej klesali podiely zlyhaných úverov aj miery zlyhania. V prípade úverov na bývanie išlo o pokračujúci trend v podiele zlyhaných úverov, miery zlyhania zostali prakticky nulové. Pri spotrebiteľských úveroch však došlo k zmene, keď sa zlepšoval nielen podiel zlyhaných úverov, ale otočil sa aj trend rastúcich mier zlyhania. Aj v podnikovom sektore sa podiel zlyhaných úverov znižoval.

S výnimkou jednorazových vplyvov si bankový sektor udržuje relatívne stabilnú úroveň zisku; rástla aj úroveň kapitálovej primeranosti

Odhliadnuc od viacerých pozitívnych mimoriadnych vplyvov na ziskovosť najmä v roku 2016 vzrástol čistý zisk bankového sektora medziročne o 8 %. Ak by sa mimoriadne vplyvy neodpočítali, čistý zisk by vykázal pokles o 20 %. Pokles čistých úrokových príjmov naďalej negatívne prispieva k vývoju ziskovosti bánk, avšak v roku 2017 sa mierne spomalil. Za spomalením stojí zmiernenie poklesu úrokových sadzieb pri úveroch na bývanie, rýchlejší rast úverov podnikom a pokračujúci pokles nákladovosti retailových vkladov. Negatívny vplyv na čisté úrokové príjmy malo zastavenie rastu úrokových výnosov zo spotrebiteľských úverov a pokles výnosnosti aj objemu dlhopisového portfólia. Ziskovosť bola naďalej pozitívne ovplyvnená poklesom nákladov na opravné položky, ktoré výrazne poklesli najmä v segmente podnikov.

Hodnota ukazovateľa celkovej primeranosti vlastných zdrojov k decembru 2017 medziročne vzrástla z 18,0 % na 18,6 %, najmä z dôvodu zvýšenia podielu zisku, ktorý nebol vyplatený akcionárom. Viaceré banky však pokračovali aj v procese optimalizácie štruktúry vlastných zdrojov. Posilnenie kapitálovej vybavenosti bánk bolo spojené

najmä s rastom menej kvalitných typov kapitálu.

Ziskovosť poisťovní vzrástla, solventnosť zostala po poklese v marci 2017 bez výrazných zmien

Ziskovosť poistného sektora zaznamenala k septembru 2017 medziročný rast na úrovni 8,4 %. Hrubý zisk po očistení o jednorazové vplyvy dosiahol rast až 30 % medziročne. Výrazný rozdiel v dynamike hrubého a čistého zisku možno pripísať predovšetkým nárastu nákladov na osobitný odvod poistného sektora. Anualizovaný investičný výnos v životnom poistení (okrem IŽP) v priebehu roku postupne klesal, poistný sektor tak len tesne dokáže pokrývať priemernú garantovanú úrokovú sadzbu zmlúv životného poistenia. Solventnosť poisťovní sa medziročne znížila, avšak kapitál poisťovní naďalej dostatočne pokrýva minimálnu kapitálovú požiadavku.

Najvyšší nárast počtu sporiteľov v starobnom aj doplnkovom dôchodkovom sporení za posledné roky

V systéme starobného dôchodkového sporenia pribudlo počas roka 2017 vyše 50 tisíc sporiteľov, čo je najviac za posledných 11 rokov. Zvýšený prísun nových prostriedkov bol ovplyvnený aj zvýšením sadzby povinných príspevkov. Narástlo zastúpenie indexových fondov z dôvodu zmeny preferencie sporiteľov. Celková vážená priemerná nominálna výkonnosť dôchodkových fondov za kalendárny rok 2017 bola o niečo nižšia ako v predošlom roku.

Zvýšenie počtu účastníkov aj objemu spravovaného majetku v doplnkovom dôchodkovom dosiahlo sporení maximum za posledných 10 rokov. Medziročná priemerná nominálna výkonnosť za všetky doplnkové dôchodkové fondy dosiahla k 31. 12. 2017 hodnotu 3,7 %. Miera nominálneho zhodnotenia v jednotlivých typoch fondov sa však výraznejšie odlišovala.

V sektore dôchodkových fondov pokračoval rast podielu akciových investícií. Odzrkadľuje to snahu investorov o dosiahnutie vyšších výnosov, čo na druhej strane zvyšuje rizikovosť investícií. Vzhľadom na očakávania investorov v oblasti rastu úrokových sadzieb dochádzalo v dôchodkových fondoch k poklesu vystavenia voči riziku rastu úrokových sadzieb.

Dynamický rast aktív v kolektívnom investovaní porovnateľný s historickým rekordom spred desiatich rokov

Čistá hodnota aktív v tuzemských a zahraničných podielových fondoch distribuovaných v SR sa zvýšila o 1032 mil. €. Oproti roku 2016 sa tempo kumulácie prostriedkov v podielových fondoch zrýchlilo trojnásobne. Oživenie sa dostavilo najmä na strane tuzemských podielových fondov. Dopyt klientov bol koncentrovaný v zmiešaných podielových fondoch. Naopak, dlhopisové fondy zaznamenali redemácie. Priemerná ročná nominálna výkonnosť celkovo za všetky podielové fondy v sektore, tuzemské i zahraničné, bola v roku 2017 na úrovni 2,3 %, čo je mierny pokles oproti roku 2016.

Investície do akcií rástli aj vo fondoch kolektívneho investovania. Podobne ako pri dôchodkových fondoch, aj pri investičných fondoch klesala durácia portfólií, a tým aj riziko voči rastu úrokových sadzieb.

1. INTEGROVANÝ POHĽAD NA FINANČNÝ SEKTOR

Priaznivý ekonomický vývoj sa prejavil aj vo vývoji finančného trhu, ktorý medziročne rástol. Dobré časy zažívajú všetky hlavné segmenty finančného trhu

Na pozadí priaznivého ekonomického vývoja v uplynulom roku sa darilo aj finančnému sektoru, ktorý v minulom roku rástol najrýchlejším tempom od prepuknutia poslednej finančnej krízy v roku 2008. Objem aktív finančného sektora dosiahol takmer 113 mld. €, pričom medziročne narástli o necelých 7 %. Rast aktív bol prítomný vo všetkých segmentoch finančného trhu, pričom viaceré segmenty zaznamenali dvojciferné medziročné dynamiky nárastov. Finančný trh sa nachádza v expanzívnej fáze finančného cyklu, pre ktorú je charakteristický dynamický rast aktív, priaznivý vývoj vo väčšine segmentov finančného trhu, zvýšená ochota ekonomických subjektov investovať, ale aj zadlžovať sa. Zároveň je však s touto fázou spojený aj rast rizík vo finančnom systéme.

Graf 1 Podiely aktív alebo spravovaného majetku finančného trhu

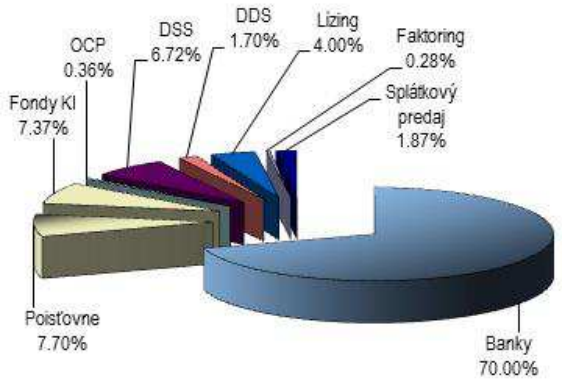

Zdroj: NBS.

Vývoj finančného sektora v najvýraznejšej miere ovplyvnil bankový sektor, ktorý tvorí približne 70 % aktív finančného sektora. Aktíva bankového sektora v roku 2017 rástli približne 6 % tempom, približne dvojnásobne rýchlejšie v porovnaní s pokrízovým priemerom. Aktuálne nízku úroveň úrokových marží v dôsledku nízkych úrokových mier sa banky snažia kompenzovať zvýšeným objemom poskytovaných úverov. Keďže úvery tvoria vyše dve tretiny bankových aktív, najvýznamnejšou mierou prispeli k nárastu bankového sektora. Obdobie rastu, aj keď miernejším tempom v porovnaní s bankovým sektorom, zažil sektor poisťovníctva – aktíva poisťovní medziročne vzrástli o 4 %. Zdrojom rastu bol najmä nárast predpísaného poistného vo všetkých hlavných odvetviach poistenia. Najdynamickejšie rastúcimi segmentmi finančného trhu v roku 2017 boli segment obchodníkov s cennými papiermi a segment kolektívneho investovania, kde aktíva ku koncu roka medziročne vzrástli o viac ako 14 %. V prostredí nízkych úrokových mier a nízkej výnosovosti iných typov investícií získava investovanie do fondov kolektívneho investovania a cenných papierov na popularite. Uplynulý rok bol pozitívny aj pre investície v rámci dôchodkového sporenia (druhý a tretí pilier dôchodkového sporenia), ktoré medziročne rástli približne 10 % tempom. K rastu aktív spravovaných dôchodkovými správcovskými spoločnosťami prispelo aj legislatívne zvýšenie sadzby odvodov do druhého piliera o 0,25 p. b. na 4,25 % v roku 2017. Tretí pilier dôchodkového sporenia aktuálne zažíva najdynamickejšie tempá rastu aktív v pokrízovej histórii, čo naznačuje rastúci záujem verejnosti o tento typ sporenia. Zvyšujúci sa záujem o financovanie predmetov krátkodobej spotreby zo strany súkromného sektora sa prejavil v náraste aktív leasingu a splátkového predaja, keď oba segmenty zaznamenali nadpriemerné pokrízové nárasty.

Graf 2 Vývoj aktív finančného sektora, medziročná dynamika (%)

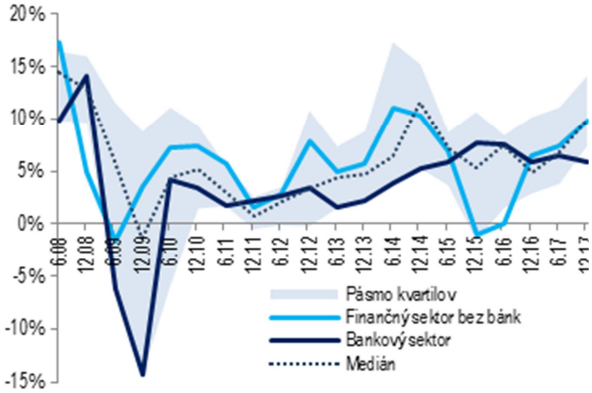

Zdroj: NBS.

Napriek dobrým časom zostáva ziskovosť väčšej časti finančného sektora po očistení o jednorazové vplyvy skôr stabilná. V bankovom sektore rastú tlaky na existujúci model podnikania

Priaznivý ekonomický vývoj v uplynulom roku pozitívne vplýval na hospodárenie finančného sektora, na druhej strane však nízka úroveň úrokových mier vytvárala tlak na ziskovosť vo viacerých segmentoch. Takýto vývoj je možné pozorovať aj v najväčšom segmente finančného sektora – v bankovom sektore – keď ziskovosť bánk meraná mierou návratnosti vlastného kapitálu medziročne síce klesla, no po očistení jednorazových vplyvov[1] zostala približne na rovnakej úrovni, a to aj napriek zväčšujúcemu sa objemu poskytnutých úverov. V budúcnosti sa však v dôsledku dlhodobo nízkych úrokových marží dá očakávať narastajúci tlak na aktuálny model podnikania bankového sektora. Stabilnú ziskovosť zaznamenal v minulom roku aj sektor poisťovníctva. Po očistení o jednorazové vplyvy[2] jeho ziskovosť dokonca vzrástla, hoci časť z vyššieho zisku v minulom roku ukrojil odvod časti poistného z neživotného poistenia, ktorý sa od januára 2017 rozšíril na všetky typy neživotného poistenia. Rastúci objem investícií v podielových fondoch a kladná výkonnosť fondov sa odrazili aj v ziskovosti správcovských spoločností fondov kolektívneho investovania, ktoré si zachovali vyše 25 % ziskovosť v pomere k vlastnému kapitálu. Zároveň aj spoločnosti podnikajúce v oblasti dôchodkového sporenia zaznamenali priaznivý rok, keď ich ziskovosť medziročne vzrástla.

Ukazovatele krátkodobého kreditného rizika sa naďalej zlepšovali

V retailovom aj podnikovom portfóliu naďalej klesali podiely zlyhaných úverov aj miery zlyhania. V prípade úverov na bývanie išlo o pokračujúci trend v podiele zlyhaných úverov. Čisté miery zlyhania týchto úverov zostali naďalej prakticky nulové. Na druhej strane, pri spotrebiteľských úveroch došlo k pozitívnej zmene. Zlepšoval sa nielen podiel zlyhaných úverov, ale aj trend rastúcich mier zlyhania sa otočil smerom k nižším hodnotám.

Aj v podnikovom sektore sa podiel zlyhaných úverov znižoval, na čo jednotne vplývali všetky priame faktory (pokles prírastku zlyhaných úverov, odpisy a odpredaje, splácanie zlyhaných úverov i celkový rast úverov). Pokles nastal naprieč kategóriami úverov – či už objemovými, alebo v delení podľa počtu dní v omeškaní.

Zvyšoval sa podiel akciových investícií

V priebehu roka 2017 pokračoval v sektore dôchodkových fondov a fondov kolektívneho investovania dlhodobejší trend zvyšovania podielu investícií do akcií a podielových listov. V sektore fondov DDS sa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi dokonca ešte zrýchlil a podiel akciovej zložky v tomto sektore predbehol podiel vo fondoch kolektívneho investovania. Tento vývoj bol výsledkom všeobecného apetítu sporiteľov po dosiahnutí vyššieho výnosu v prostredí

[1] Jednorazové príjmy za predaj podielov v spoločnosti VISA v roku 2016.

[2] Vyplatenie dividend dcérskych spoločností a rozpustenie rezervy na súdne spory v roku 2016.

nízkych úrokových sadzieb, ktorý však zároveň zvyšoval rizikovosť týchto investícií. Na zvyšovaní zastúpenia akcií a podielových listov v portfóliách fondov sa podieľali tri hlavné faktory:

1. Časť sporiteľov presúvala svoje úspory do fondov z rizikovejšou stratégiou. V sektore fondov DSS vzrástol podiel indexových fondov, v sektore kolektívneho investovania sa najväčší záujem investorov, popri realitných fondoch, sústredil na zmiešané fondy, a to najmä na úkor dlhopisových fondov.
2. Samotné správcovské spoločnosti zvyšovali podiel akciovej zložky vo svojich fondoch s rizikovejšou stratégiou investícií. Týkalo sa to najmä dôchodkových fondov DDS a podielových fondov vrátane zmiešaných fondov, ktoré zaznamenali najvyšší prítok investícií.
3. Zvyšovanie podielu akciovej zložky bolo zároveň aj výsledkom preceňovania existujúcich portfólií, keďže v priebehu roka 2016 zaznamenali akciové trhy rastúci charakter. V porovnaní s predchádzajúcimi dvoma faktormi bol však tento vplyv menej významný.

Vystavenie voči úrokovému riziku sa, naopak, znížilo

Na rozdiel od akciového rizika, voči ktorému vystavenie rástlo, sa vystavenie voči vplyvu prípadného nárastu úrokových sadzieb na precenenie portfólií dôchodkových a investičných fondov znížilo. Ide o pomerne výraznú zmenu oproti doterajšiemu vývoju, keďže až do konca roka 2016 sa durácia investičných portfólií postupne zvyšovala. Dôvodom tejto zmeny môže byť predpoklad, že ďalší pokles úrokových sadzieb je vzhľadom na ich aktuálne nízke úrovne nepravdepodobný. Naopak, zvyšuje sa pravdepodobnosť ich opätovného nárastu.

Pokles vystavenia voči úrokovému riziku je prirodzeným dôsledkom zvyšovania podielu akciovej zložky, ktorý zároveň viedol k poklesu podielu dlhopisovej zložky, čo sa prejavilo naprieč všetkými troma typmi fondov. Vo fondoch DDS sa zároveň aj priamo znížila priemerná durácia dlhopisového portfólia.

Okrem zmeny vystavenia voči úrokovému riziku je dôležitým trendom týkajúcim sa zloženia dlhopisových portfólií aj dlhodobý postupný nárast podielu dlhopisov emitovaných slovenskými a českými podnikmi na celkovej hodnote aktív. Týka sa to najmä sektora podielových fondov, kde tento podiel v priebehu roka 2017 presiahol 5 %. Najvýznamnejším rizikom spojeným s týmto vývojom je skutočnosť, že nízka likvidita slovenského aj českého trhu s podnikovými dlhopismi môže viesť k nárastu rizika likvidity vo fondoch investujúcich do tohto typu aktív vo zvýšenej miere, ako aj riziku prípadného nesprávneho ocenenia týchto dlhopisov na ich reálnu hodnotu. Na druhej strane, hoci tento podiel rastie už dlhodobo, jeho rast sa v priebehu roka 2017 zastavil, resp. výrazne spomalil.

Tabuľka 1 Zmena podielu akciových, devízových a úrokových pozícií v jednotlivých sektoroch finančného trhu

	Akcie a podielové listy			Devízové pozície			Podiel dlhových CP			Durácia dlhových CP			Durácia celého portfólia			Zostatková splatnosť dlhových CP		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Banky	0,4	0,4	0,4	0,2	0,1	0,1	19,8	17,7	14,1	4,0	4,5	4,8	1,2	1,3		4,7	5,1	5,5
Poisťovne	3,7	3,8	4,4*	0,4	0,7	-0,9*	72,8	69,6	66,5*	6,8	6,8	6,0*	6,0	6,2	5,0*	8,4	8,3	8,3*
Fondy DSS	16,5	19,8	22,7	5,4	5,8	5,6	69,4	71,3	65,9	4,2	4,5	4,6	2,9	3,8	2,9	5,1	5,3	5,6
Fondy DDS	28,4	32,5	43,9	13,9	10,5	19,5	54,2	51,3	36,4	4,6	5,3	4,4	2,5	3,6	1,5	5,6	6,4	5,5
KI	34,2	36,8	42,1	14,5	12,3	13,7	22,9	22,1	17,9	2,0	2,5	2,6	0,6	1,0	0,5	2,6	3,0	2,8
IŽP**	76,8	79,9	81,4*	8,4	2,7	3,3*	22,0	19,6	18,5*	4,1	3,8	3,1*	0,8	1,1	0,5*	4,3	3,8	3,5*

Zdroj: NBS, Bloomberg.
Poznámky: Hodnoty sú uvedené v percentách z objemu aktív, resp. NAV a vyjadrujú aktívami vážený priemer za danú skupinu inštitúcií.
Devízové pozície sú uvedené ako % z aktív (resp. NAV) a boli vypočítané ako súčet absolútnych hodnôt pozícií za jednotlivé inštitúcie.
Akciové pozície sú uvedené ako % z aktív (resp. NAV) a nezahŕňajú majetkové podiely v dcérskych a pridružených spoločnostiach.
Durácie a zostatkové splatnosti sú uvedené v rokoch.
* Údaje za poisťovne a aktíva poisťovní investované v mene poistených pri investičnom životnom poistení (IŽP) sú uvedené k septembru 2017, keďže údaje za december 2017 neboli k dátumu spracovania analýzy dostupné.
** IŽP – Aktíva poisťovní investované v mene poistených pri investičnom životnom poistení.

Graf 3 VaR v jednotlivých sektoroch

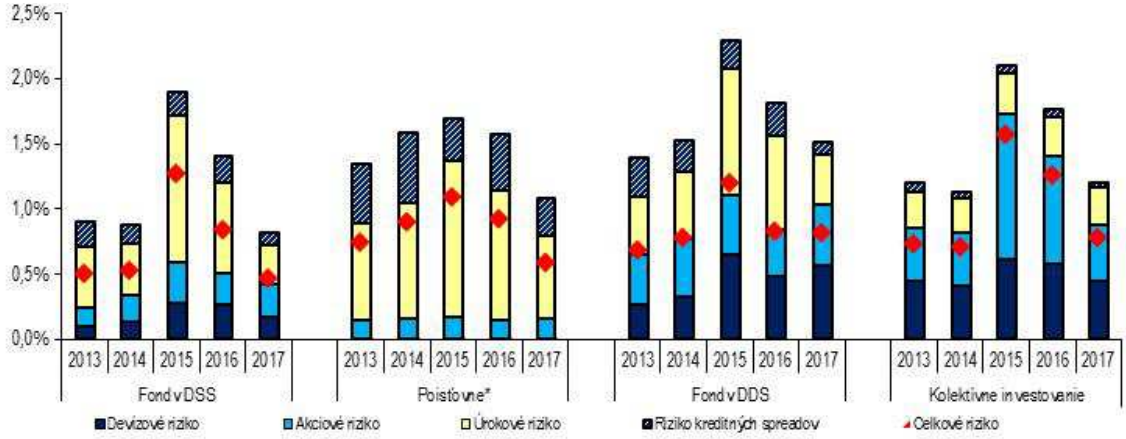

Zdroj: NBS, Bloomberg, internet.
Poznámky: Na zvislej osi sú údaje v % z hodnoty aktív, resp. NAV. Hodnoty VaR boli vypočítané ako najväčšia strata s 99 % pravdepodobnosťou počas 10 pracovných dní.
* Pri poisťovniach nie sú zahrnuté aktíva kryjúce IŽP a riziká vyplývajúce z precenenia rezerv.
Úrokové a devízové riziko zahŕňajú aj nepriame úrokové a devízové riziko, t. j. riziko, ktorému sú jednotlivé inštitúcie, resp. fondy vystavené prostredníctvom investícií do podielových listov a ETF.

Priemerná rizikovosť fondov meraná metódou Value-at-Risk v jednotlivých sektoroch slovenského finančného trhu medziročne poklesla. V poisťovniach a dôchodkových fondoch druhého piliera sa celková miera rizika k 31. 12. 2017 medziročne znížila o viac ako tretinu. Vysvetlenie treba hľadať na strane poklesu úrokového rizika – tak všeobecného aj špecifického. K tomuto výsledku prispela redukcia všetkých troch základných určujúcich parametrov – durácie, podielu dlhopisovej zložky a volatility úrokových sadzieb na trhoch. V dôchodkových fondoch sa pri nezmenenom vystavení a stabilnejšom vývoji výmenných kurzov znížilo aj devízové riziko. V sektore doplnkového dôchodkového sporenia sa výsledné riziko oproti roku 2016 prakticky nezmenilo. Na jednej strane bol pokles úrokového rizika z rovnakých dôvodov ako v druhom pilieri dôchodkového sporenia. Na druhej strane však stálo zvýšenie miery akciového a devízového rizika dané výrazným prehĺbením zodpovedajúcich pozícií. V kolektívnom investovaní bolo tiež možné zaznamenať pokles sumárnej rizikovosti. Na poklese sa popri devízovom riziku najvýznamnejšie podieľalo akciové riziko.

Vystavenie voči rizikám spojeným s vystúpením Spojeného kráľovstva z EÚ je nízke

Vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ môže znamenať isté riziká pre finančné inštitúcie, ktoré majú voči Spojenému kráľovstvu expozície. V prípade slovenských finančných inštitúcií a fondov je však vystavenie nízke. Najvyššie vystavenie majú dôchodkové fondy DSS. Ide o vystavenie vo forme dlhových cenných papierov, ktoré je vo výške 3,4 % objemu aktív. V ostatných sektoroch nepresahuje toto vystavenie 1 % aktív.

Graf 4 Vystavenie jednotlivých sektorov finančného trhu voči Spojenému kráľovstvu

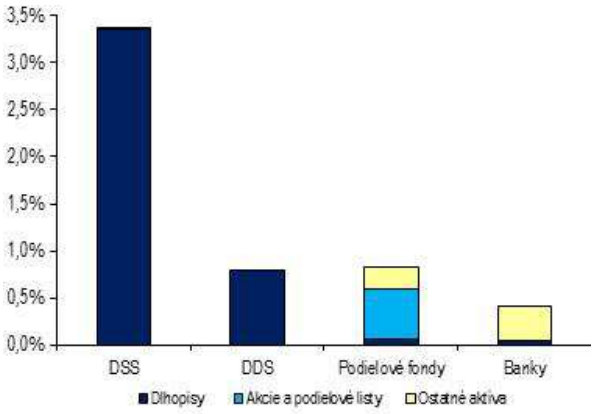

Zdroj: NBS.
Údaje za poistný sektor k 31. decembru 2017 nie sú k dispozícii.

Rizikovosť slovenských finančných spoločností sa hodnotila aj pomocou stresového testovania

Odolnosť jednotlivých finančných spoločností, resp. citlivosť čistej súčasnej hodnoty aktív spravovaných týmito spoločnosťami sa testovala pomocou stresového testovania, ktoré obsahovalo základný scenár a dva stresové scenáre. Najmä v prípade druhého stresového scenára sa predpokladala pomerne výrazná nervozita na finančných trhoch aj pokles výkonnosti reálnej ekonomiky. Detailný popis týchto scenárov sa nachádza v Analýze slovenského finančného sektora za rok 2017.

Jednotlivé typy finančných spoločností by zaznamenali straty najmä v prípade druhého stresového scenára. Napriek výrazným stratám, v prípade oboch pilierov dôchodkového sporenia nastal pokles citlivosti na scenáre negatívneho vývoja v porovnaní s výsledkami v predchádzajúcom roku. Hlavným faktorom je pokles vystavenia voči riziku nárastu úrokových sadzieb.

Relatívne výrazný pokles výkonnosti by v prípade stresových scenárov zaznamenali aj fondy kolektívneho investovania. Výsledky

naprieč jednotlivými typmi fondov sú prirodzene výrazne heterogénne.

Podľa stresového testovania je slovenský poistný sektor aj naďalej citlivý najmä na straty z finančných trhov. Nárast poistných rizík by spôsobil dodatočné straty, na základe predpokladov by však tieto straty boli rádovo menšie ako straty z finančných rizík.

Bankový sektor je naďalej pomerne odolný voči negatívnemu vývoju reálnej ekonomiky aj finančných trhov. Banky by počas stresového obdobia čelili najmä stratám z kreditného rizika. Na základe výsledkov by straty z kreditného rizika domácností prevýšili straty z kreditného rizika nefinančných spoločností vo všetkých troch scenároch, aj keď v prípade úverov nefinančným spoločnostiam sa očakáva výraznejší nárast nákladov na kreditné riziko v prípade stresových scenárov v porovnaní so základným scenárom. Ide o prvé stresové testovanie, kde straty z úverov poskytnutých domácnostiam prevyšujú straty z podnikových úverov aj v stresovom scenári, pričom za týmto výsledkom stojí pravdepodobne výrazný nárast objemu úverov domácnostiam v posledných rokoch.

Graf 5 Rozdelenie dopadu makroekonomických scenárov na finančný sektor (%)

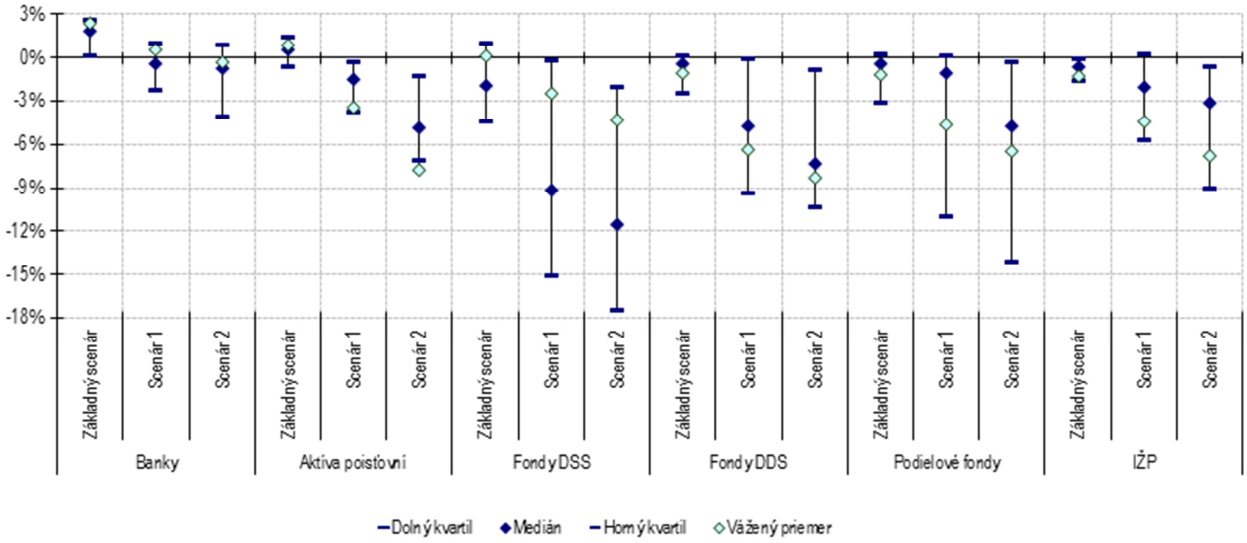

Zdroj: NBS, RBUZ, ECB, Bloomberg.
Poznámky: V grafe sú zobrazené kvartily podielu odhadovaného zisku, resp. straty na aktívach v dôsledku aplikovania príslušných scenárov k 31. decembru 2018.
Za banky sú zobrazené kvartily podielu celkového odhadovaného čistého zisku za sledované trojročné obdobie na čistých aktívach k 31. decembru 2017.
Pri poisťovniach je zahrnutá iba zmena reálnej hodnoty aktív a dopad poistných rizík na ziskovosť. Zo stresového testovania sú vyňaté aktíva kryjúce technické rezervy v investičnom životnom poistení ako aj dopad na hodnotu záväzkov poisťovní.
Hodnoty sú v % z aktív, resp. NAV.
IŽP – investičné životné poistenie.
Scenáre (detailnejší popis scenárov je v Analýze slovenského finančného sektora za rok 2017):

- Základný scenár: Vychádza z aktualizovanej strednodobej predikcie NBS k 4. štvrťroku 2017
- Scenár 1: Prepad globálnej ekonomiky a nárast nervozity na finančných trhoch. Miery pokles HDP v roku 2019
- Scenár 2: Negatívne trendy z predchádzajúceho scenára budú trvalejšie a výraznejšie. Pokles HDP v roku 2018 a ďalší hlboký pokles v roku 2019

2 AKTIVITY V JEDNOTLIVÝCH SEKTOROCH FINANČNÉHO TRHU

Bankový sektor

Trendy v bilancii bankového sektora

Medziročný prírastok retailových úverov sa po piatich rokoch zrýchľovania ku koncu roka 2017 stabilizoval

Medziročný prírastok retailových úverov naďalej zvyšoval absolútny prírastok až na najvyššiu historickú hodnotu v auguste 2017, v ďalších mesiacoch sa stabilizoval až mierne spomalil. Najvyšší medziročný prírastok dosiahol 3,55 mld. € (august 2017), koncoročná hodnota sa rovnala 3,45 mld. €. Vývoj tempa rastu sa týkal takmer všetkých bánk aktívnych v segmente retailu. Zároveň od marca 2017 spomaľoval relatívny rast úverov z 13,1 % (najvyššia hodnota od roku 2009) na naďalej vysokú hodnotu 11,7 % k decembru 2017. Rast úverov na Slovensku bol už šiesty rok po sebe najrýchlejší v EÚ (s výnimkou krátkodobých excesov niektorých krajín).

Predpoklady na rast úverov v reálnej ekonomike sa aj naďalej zlepšovali. Miera evidovanej nezamestnanosti dosahovala historické minimá. Od novembra 2017 poklesla pod 6 %, v polovici slovenských krajov dosahuje len 4 % alebo menej. Mzdy pokračovali v dlhodobom raste, index spotrebiteľskej dôvery spolu s ekonomickými očakávaniami domácností dosahovali najpriaznivejšie a vyrovnané hodnoty od roku 2007. Novým prvkom v roku 2017 bola pozitívna hodnota medziročnej inflácie, od novembra 2017 s hodnotou cez 2 %, čo prispelo k presunu motivácie domácností od sporenia k dlhom.

Úvery na bývanie dosiahli najvyšší prírastok v marci 2017, odvtedy sa udržujú blízko historických maxím. Od apríla 2016 – bezprostredne po účinnosti limitu na poplatok za predčasné splatenie úveru na bývanie – sa rastový trend medziročných príspevkov ešte viac zrýchlil. Medziročné prírastky následne dosiahli historické maximum v marci 2017 (3,02 mld. €, 12,8 %) a hoci sa odvtedy mierne spomalili, ani v decembri 2017 (2,87 mld. €, 12,8 %) nepoklesli pod hodnotu z decembra predchádzajúceho roka. Išlo o plošný vývoj na trhu, podmienený pokračujúcim, hoci miernym, poklesom úrokových sadzieb a predlžovaním splatnosti úverov.

V medzinárodnom porovnaní bol rast úverov na bývanie naďalej na čele krajín EÚ.

Graf 6 Prírastok objemu úverov na bývanie (mil. EUR)

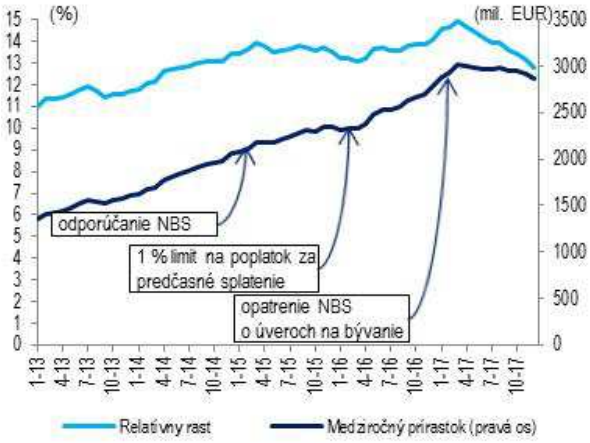

Zdroj: NBS.

Spomedzi úverov na bývanie výraznejšie vzrástli hypotekárne úvery, a to najmä k marcu 2017 a následne ku koncu roka 2017. Úvery stavebných sporiteľní rast zrýchlili, no aj tak zostali pod priemerom trhu. V prípade hypotekárnych úverov išlo zrejme o vplyv očakávania dopadu legislatívnych zmien. Kým prvý nárast bol spojený s účinnosťou limitu na ukazovateľ schopnosti spotrebiteľa splácať, druhý nárast možno pripísať zmene v systéme štátnej bonifikácie hypotekárnych úverov.

Úvery stavebných sporiteľní pokračovali v pravidelnom dvojročnom cykle striedania pomalého a rýchleho rastu úverov. V roku 2017 zaznamenávali zrýchľujúci rast, ktorý

v jesenných mesiacoch kulminoval na takmer 6 % medziročne.

Trhové podiely na stave úverov na bývanie rástli, alebo sa aspoň udržovali v 5 bankách, ide predovšetkým o veľké banky v sektore. Podiel 4 najväčších bánk dosiahol už takmer 75 %. Stredne veľké a menšie banky dosahujú podiel mierne nad 9 %, pobočky zahraničných bánk mierne nad 6 % trhu.

Úrokové sadzby nových úverov na bývanie sa na rozdiel od predošlých rokov menili už len mierne. Za prvých 11 mesiacov roka 2017 poklesli v priemere o 0,2 p. b., v decembri mierne stúpli na hodnotu 1,8 %. Dôvodom koncoročného nárastu bol najmä nárast vo veľkých bankách, špeciálne na hypotekárnych úveroch. Samotná nominálna výška úrokovej sadzby v kombinácii s výškou inflácie implikuje, že na konci roka 2017 sa úvery na bývanie poskytovali so zápornou reálnou úrokovou sadzbou.

Spomedzi krajín eurozóny boli úrokové sadzby aj RPMN na úvery na bývanie na Slovensku v priemere štvrté najnižšie.

Graf 7 Prírastok objemu spotrebiteľských úverov (mil. EUR)

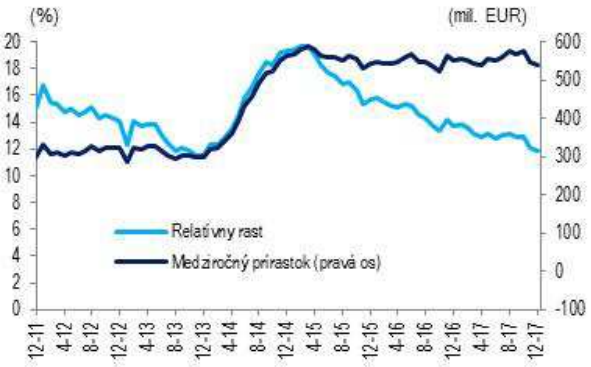

Zdroj: NBS.

Medziročný rast bankových spotrebiteľských úverov sa aj v roku 2017 udržoval na podobných hodnotách ako v predchádzajúcich rokoch. Mierne zrýchlenie rastu v druhom polroku dosiahlo najvyššiu hodnotu v auguste (576 mil. €), ku koncu roka sa medziročné rasty vrátili k strednodobému trendu s hodnotou 540 mil. €. Stabilný prírastok sa popri rastúcom portfóliu prejavil poklesom relatívneho tempa rastu z 13,8 % na 11,8 % medzi decembrom 2016 a decembrom 2017. Prevažná väčšina bánk aktívnych na trhu spotrebiteľských úverov rástla priemerným medziročným tempom nad 18 %.

Graf 8 Medzimesačné zmeny v objeme spotrebiteľských úverov (mil. EUR)

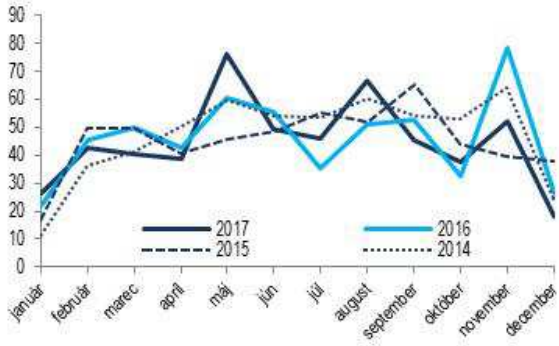

Zdroj: NBS.

V medzinárodnom porovnaní bol rast spotrebiteľských úverov stále v najvyššom kvartile krajín EÚ. Trhové podiely na spotrebiteľských úveroch sa aj pri spotrebiteľských úveroch menili mierne v prospech veľkých bánk, len 4 banky v segmente dosahujú trhový podiel nad 5 %. Podiel refinancujúcich a znovuprerokovaných nezabezpečených úverov dosahoval takmer polovicu produkcie.

Nebankové spotrebiteľské úvery si aj počas roka 2017 udržovali veľkosť portfólia, ich podiel na spotrebnom financovaní sa popri rýchlo rastúcich bankových úveroch znížil už na 20 % trhu.

Priemerné úrokové sadzby na nové bankové spotrebiteľské úvery počas roka 2017 poklesli o viac ako 0,5 p. b., podobne klesala aj priemerná RPMN. Priemerná úroková sadzba k decembru 2017 dosiahla 8,4 %. Spomedzi krajín eurozóny ide o piatu najvyššiu hodnotu, aj keď s výrazne klesajúcim trendom.

Bankový sektor bol v súlade s opatreniami NBS o spotrebiteľských úveroch a úveroch na bývanie, vybrané parametre úverov sa zmierňovali

K pretrvávajúcemu rastu úverov ďalej prispievalo poskytovanie úverov, ktoré klientov zaradilo medzi vysoko zadlžených (v porovnaní s ich príjmom). V druhom polroku 2017 bolo až 24 % úverov na bývanie poskytnutých spotrebiteľom s DTI[3] nad úrovňou 8. Spotrebiteľské úvery sú vo všeobecnosti poskytované s výrazne nižšími hodnotami DTI než úvery na bývanie, v druhom polroku 2017 len 3 % spotrebiteľských úverov dosahovali DTI nad úrovňou 8.

Graf 9 Rozdelenie úverov poskytnutých v druhom polroku 2017 podľa výšky celkovej zadlženosti k príjmu spotrebiteľa (DTI)

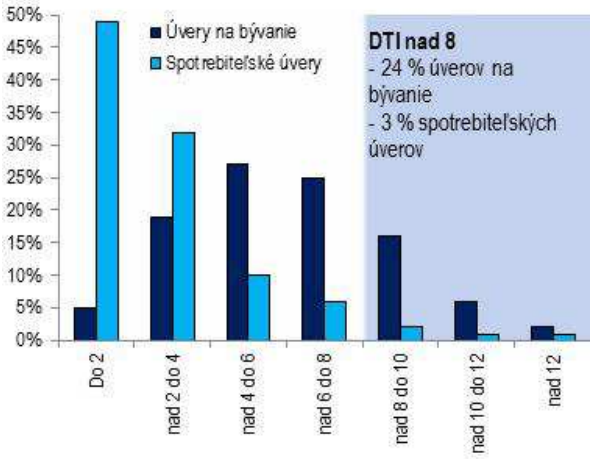

Zdroj: NBS.

Pri produkcii úverov na bývanie dochádzalo od polovice roka 2016 k postupnému predlžovaniu priemernej splatnosti. Medzi decembrom 2016 a decembrom 2017 stúpla z 25,5 roka na 26,4 roka. Pri nových úveroch okrem refinancovania priemerná splatnosť dosiahla už 27,1 roka a podiel týchto úverov so splatnosťou 30 rokov dosiahol až 63 % (oproti 54 % na konci roka 2016). Pri refinancovaní s navýšením podiel úverov so splatnosťou 30 rokov vzrástol za sledovaný rok z 36 % na 45 %.

Naopak, pri nezabezpečených úveroch stavebných sporiteľní, ktoré predstavujú tri štvrtiny ich produkcie, dochádzalo ku skracovaniu splatností. Krátky časový rad umožňuje porovnanie len za tri posledné štvrťroky 2017, počas ktorých poklesli úvery so splatnosťou nad 20 rokov z 35 % na 28 %. Príčinou bol objemový úbytok úverov s týmito dlhšími splatnosťami, nie ich „presun“ do kratších splatností.

Pri spotrebiteľských úveroch sú priemerné splatnosti dlhodobo blízke regulatórnym hraniciam. Počas roka 2017 dosahovali úroveň 7,1 roka.

Graf 10 Rozdelenie produkcie úverov na bývanie podľa splatností

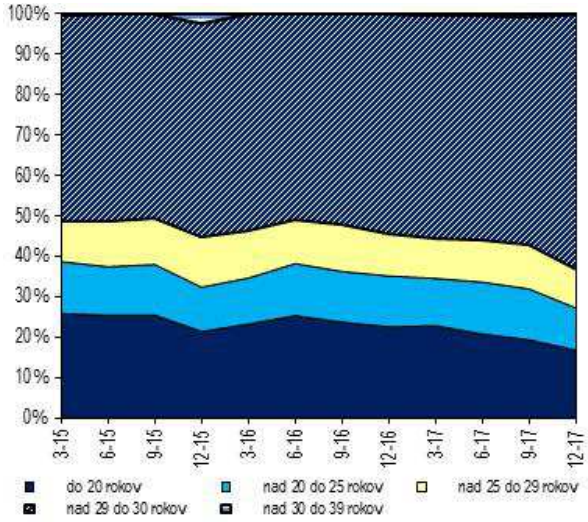

Zdroj: NBS.
Poznámka: Od druhého štvrťroka 2017 v údajoch nie sú zahrnuté nezabezpečené úvery stavebných sporiteľní.

V oblasti zabezpečenia úverov bol vývoj v súlade s prijatou reguláciou. Po roku 2016, keď sa poskytovalo čoraz viac úverov s LTV nad 80 %, vstúpili do platnosti nové regulatórne limity na tieto úvery. Výsledkom

[3] Podiel celkovej zadlženosti (vrátane poskytovaného úveru) k ročnému čistému príjmu spotrebiteľa.

bolo zníženie produkcie úverov s vysokým LTV. Úvery s LTV nad 90 % predstavovali 7 % produkcie a boli sústredené skôr na nové úvery než na refinancovanie. Podiel úverov s LTV nad 80 % poklesol v priebehu roka 2017 zo 46 % na 33 %, k poklesu pod hranicu 40 % došlo zároveň s účinnosťou príslušného prechodného ustanovenia opatrenia NBS o úveroch na bývanie v treťom štvrťroku 2017. Aj pri týchto úveroch bola legislatívna výnimka využívaná viac na nové úvery, než na refinancovanie.

Podiel finančného sprostredkovania na úveroch na bývanie v roku 2017 rástol, čím nadviazal na volatilný, no rastový vývoj z roka 2016. Tento podiel dosiahol až 61 % produkcie. Na druhej strane, koncentrácia trhu v prospech najväčších finančných agentov sa znižovala, štvorica najväčších spoločností poklesla od júna 2016 do decembra 2017 z podielu takmer 28 % produkcie na necelých 14 %.

Podiel predschválených spotrebiteľských úverov mierne narástol, naďalej predstavuje asi tretinu produkcie. Nárast nastal vo viacerých bankách z 29 % v roku 2016 na 31 % v roku 2017. Rast zaznamenal aj podiel úverov poskytnutých cez elektronické kanály, v roku 2017 v priemere predstavoval 7 % produkcie.

Zlyhania úverov sa aj v roku 2017 zlepšovali. Podiel zlyhaných úverov na bývanie poklesol medzi decembrom 2016 a decembrom 2017 z 2,3 % na 1,9 %, na spotrebiteľských úveroch z 8,7 % na 8,1 %. Čistá miera zlyhania pri úveroch na bývanie sa aj naďalej udržovala okolo nulových hodnôt, pri spotrebiteľských úveroch sa jej niekoľkoročný nárast počas roka 2017 obrátil a ku koncu roka poklesol (december 2016 3,1 %, jún 2017 3,3 %, december 2017 2,7 %). Bolo to podmienené vývojom v niekoľkých bankách, čo vzhľadom na vysokú koncentráciu trhu spotrebiteľských úverov možno považovať za sektorový trend.

Vývoj vkladov domácností zodpovedal motiváciám z prostredia nízkych úrokových sadzieb

Počas roka sa 2017 spomaľoval rast retailových vkladov. K decembru 2016 medziročný nárast vkladov dosahoval hodnotu 8,7 %, ku koncu sledovaného obdobia už len 4,4 %. Medziročný prírastok poklesol v tomto období z 2,6 mld. € na 1,5 mld. €. Dôvodom bolo tak prehĺbenie tempa poklesu termínovaných vkladov (z -4,7 % k decembru 2016 na -9,2 % k decembru 2017), ako aj spomalenie tempa rastu netermínovaných vkladov (z 19,2 % k decembru 2016 na 12,8 % k decembru 2017) a vkladov s výpovednou lehotou (zo 16,3 % k decembru 2016 na 11,7 % k decembru 2017).

Koncentrácia stavu retailových vkladov sa naďalej zvyšovala v prospech štyroch veľkých bánk. Tie dosiahli 65 % trhu, stavebné sporiteľne si udržovali podiel na trhu tesne pod 10 %. Malé a stredne veľké banky spolu s pobočkami zahraničných bánk svoj podiel naďalej pozvoľna strácali.

Priemerné úrokové sadzby sú naďalej historicky nízke. Pri netermínovaných vkladoch už od decembra 2016 nepresiahli 0,05 % a aj v roku 2017 pokračovali v miernom poklese.

Pokles priemerných úrokových sadzieb na nové termínované vklady sa zastavil v januári 2017 na hodnote 0,3 %. Následne táto hodnota stagnovala, v poslednom štvrťroku dokonca vzrástla na 0,4 %, najmä pod vplyvom nárastu v malej skupine bánk.

Priaznivá ekonomická situácia formovala vývoj na trhu podnikových úverov. Úvery podnikom si zachovali silný rast aj napriek spomaleniu medziročnej dynamiky na konci roka 2017

Rast objemu podnikových úverov v poslednom štvrťroku 2017 spomalil, stále však možno hovoriť o pomerne silnej úverovej dynamike. Prvé tri štvrtiny roka 2017 boli charakteristické robustným medziročným rastom podnikových úverov, ktorého tempo sa blížilo k hranici 10 %. Ku koncu roka síce došlo k spomaleniu úverovej aktivity pod hodnotu 7 % medziročne, avšak táto hodnota je stále vyššia ako dynamika rastu na konci roka 2016 (5,2 % za posledný štvrťrok 2016). Naďalej tak možno hovoriť o pomerne silnom medziročnom raste podnikových úverov aj v kontexte krajín EÚ. V porovnaní s ostanými krajinami EÚ patrí Slovensku piate miesto (za Luxemburskom, Poľskom, Maďarskom a Českou republikou).

Vo vývoji úverovej aktivity pokračovali plošné trendy, avšak došlo aj k zmene niektorých dlhodobých trendov, z ktorých najvýraznejší je spomalenie rastu úverov malým a stredným podnikom. Vývoj podnikových úverov aj v roku 2017 formovali podniky v súkromnom vlastníctve, ktoré zaznamenali aj spomínaný pokles medziročnej dynamiky na konci roka (6,2 % v poslednom štvrťroku 2017). Podniky v štátnom vlastníctve stabilne rástli a v priebehu roka si udržali pomerne výrazný medziročný prírastok objemu úverov na úrovni 14,4 %.

Pomerne významnou zmenou je pokles rastu objemu úverov malým a stredným podnikom, a to na menej než polovičnú úroveň z prvej polovice tohto roka (4,5 % oproti 10 %). Z pohľadu veľkosti podniku tak rast ťahali predovšetkým veľké podniky, ktoré v druhej polovici roka rástli až 10 %. Zrýchlenie rastu objemu úverov veľkým podnikom je sčasti aj dôsledkom stabilného rastu úverov štátnym podnikom.

Rast úverov pokračoval vo všetkých významných ekonomických odvetviach. Najvýraznejšie prírastky objemu úverov zaznamenali odvetvia priemyslu, dodávky energií a komerčných nehnuteľností. Všetky tieto odvetvia tak do veľkej miery formovali rast úverov podnikovému sektoru. Nezanedbateľnú časť rastu predstavovali aj odvetvia poľnohospodárstvo a administratívne a podporné služby. Rok 2017 bol pozitívnym z pohľadu rastu úverov stavebníctvu, ktoré zaznamenalo výrazný nárast.

Graf 11 Medziročná dynamika objemu úverov a príspevok k medziročnému rastu objemu úverov podľa splatnosti úveru

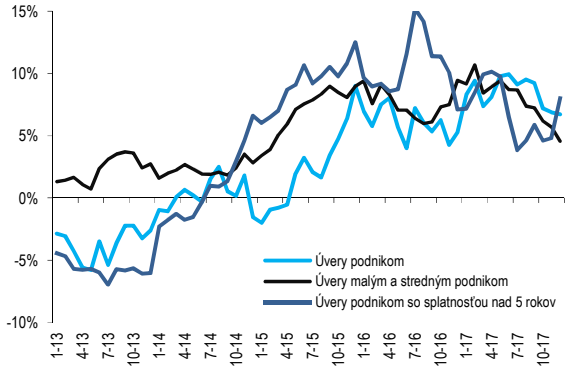

Zdroj: NBS.

Úvery rástli vo väčšine bánk aktívnych na trhu podnikových úverov, pričom intenzita úverovej aktivity bola pomerne rôznorodá. Miera rôznorodosti meraná koncentráciou prírastku úverov však zostáva v rámci bežných hodnôt.

Na úverovom trhu prevládal silný dopyt na pozadí priaznivej ekonomickej situácie a prostredia nízkych úrokových sadzieb. Úverové štandardy sa v roku 2017 menili len v podobe poklesu úrokových marží. Priaznivé ekonomické podmienky boli hlavným faktorom formujúcim dopyt po podnikových úveroch v roku 2017. Globálne zlepšenie makroekonomickej situácie sa premietlo do stabilného rastu exportu, ktorý hlavne v druhom polroku zaznamenal dynamický

vývoj. Druhou výraznou zložkou zlepšenia v podnikom sektore bol výrazný rast spotreby domácností, predovšetkým v dôsledku obzvlášť pozitívneho vývoja na pracovnom trhu. Rast domáceho aj zahraničného dopytu sa tak prejavil na vývoji tržieb. Plošné zlepšenie situácie sa premietlo do stabilného rastu tržieb podnikov, keď sa takmer všetky ekonomické odvetvia ocitli v priebehu roka v kladných číslach. Zároveň priaznivý výhľad ekonomického vývoja vplýval na nárast optimizmu v podobe rastu viacerých predstihových indikátorov.

Silný dopyt po podnikových úveroch potvrdili aj viaceré banky v pravidelnom dotazníku o úverom trhu. Priaznivá ekonomická situácia spolu s relatívne nízkymi nákladmi na financovanie dlhu sa prejavili v raste všetkých kategórií úverov, či už ide o investície, zásoby a prevádzkový kapitál, alebo reštrukturalizáciu existujúceho dlhu.

Priaznivé ekonomické vyhliadky spojené s optimistickou perspektívou podnikového sektora boli najvýraznejším faktorom vplývajúcim na ponuku úverov. K plošnému zmierňovaniu úverových štandardov, či už v podobe interných kritérií bánk alebo samotných parametrov úverov, v priebehu roka 2017 nedochádzalo. Výnimkou bol však postupný pokles úrokových marží úverov priemernej kvality[4].

Úroková sadzba nových úverov zaznamenala v priebehu roka zmiešaný vývoj, keď tri štvrtiny roka pokračovala v poklese a posledné tri mesiace roka vzrástla. Zmena úrokovej sadzby nových úverov však bola v rámci štandardnej volatility. Celkovo tak ku koncu roka nedošlo k výrazným zmenám na medziročnej báze v prípade úrokovej sadzby nových úverov, ktorá mierne presiahla úroveň 2 %. Nárast úrokových sadzieb sa týkal úverov veľkým podnikom, čo malo za následok zmenšenie rozdielu medzi malými a stredne veľkými podnikmi a veľkými podnikmi. Úroková sadzba na stave úverov pokračovala v poklese, aj keď pomalším tempom ako v predchádzajúcom období. Naďalej však platí, že sadzby domácich úverov, ktoré ku koncu roka dosiahli 2,4 %, sú jedny z najvyšších v rámci EÚ[5].

Zadlženosť podnikového sektora pokračovala v raste v roku 2017. Naďalej tak rástla citlivosť podnikov na negatívny ekonomický vývoj. Medziročný prírastok objemu podnikových úverov poskytnutých domácim bankovým sektorom bol len tretím najvýznamnejším zdrojom rastu podnikového dlhu. Výraznejší nárast objemu dosiahli zahraničné úvery aj emisia podnikových dlhopisov. Výsledkom bol pomerne výrazný rast zadlženosti podnikového sektora. Historické maximá dosiahli tak pomer dlhu k vlastným zdrojom ako aj pomer dlhu k HDP alebo ročným tržbám (Graf P33), aj keď v druhom prípade išlo o podstatne miernejší, avšak postupný nárast. Stále však možno konštatovať, že podnikový sektor sa zadlžuje rýchlejším tempom, než akým rastie ekonomická aktivita.

V prípade medzištátneho porovnania patrí zadlženosť domáceho podnikového sektora k jednej z najnižších v rámci EÚ a rovnako v rámci regiónu strednej a východnej Európy patrí tesne pod mediánovú úroveň. Dôležitejšou skutočnosťou je však výrazne najrýchlejší trend rastu zadlženosti v rámci krajín EÚ v priebehu roka 2017, zatiaľ čo vo väčšine podnikových sektorov zadlženosť klesala.

Úroveň úverového zaťaženia podnikov sa síce v priebehu roka výrazne nemenila, čo bolo dôsledkom pokračujúceho trendu poklesu úrokových sadzieb na stave úverov. Klesajúce sadzby dokázali (spolu s rastom tržieb) vykompenzovať nárast úverového zaťaženia

[4] Dotazník o trhu úverov rozlišuje len dve kategórie úverov – priemerné a rizikovejšie.

[5] Vyššie sadzby majú len Lotyšsko a krajiny, ktoré zaznamenali výrazné kreditné straty v krízových rokoch ako Írsko, Portugalsko, Malta, Cyprus a Grécko.

v dôsledku rastu podnikového dlhu. V prípade zafixovania sadzieb z roku 2008 dosahuje úverové zaťaženie o 10 % vyššie hodnoty v porovnaní s predkrízovým maximom. Popri náraste podnikového dlhu sa zhoršovala aj likvidná pozícia podnikov. Objem likvidných aktív sa v priebehu roka 2017 výrazne nemenil, čo malo za následok pokles podielu likvidných aktív na celkovom dlhu podnikov. V kontexte uvedených trendov tak možno konštatovať nárast citlivosti podnikového sektora na prípadný negatívny vývoj.

Graf 12 Medzištátne porovnanie zadlženosti podnikového sektora

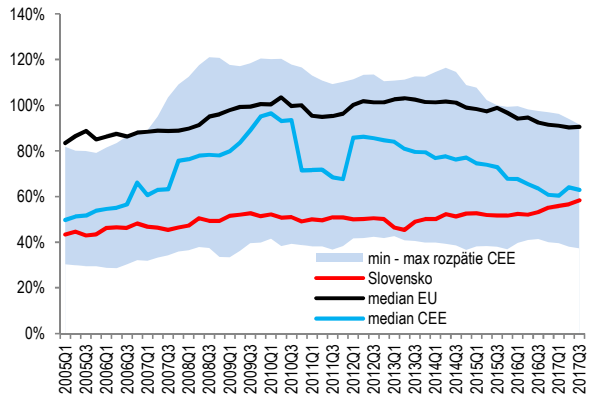

Zdroj: NBS.
Poznámka: Zadlženosť podnikového sektora je meraná ukazovateľom celkového dlhu k HDP. Pričom do celkového dlhu sú zahrnuté všetky úvery a cenné papiere na strane pasív podnikového sektora. V rámci úverov sú zahrnuté aj medzipodnikové úvery s rezidentskou protistranou a úvery zo zahraničia, z ktorých väčšina môže byť rovnako medzipodnikových.
CEE – región strednej a východnej Európy. Volatilita mediánu CEE je spôsobená zmenou vykazovania v prípade jednej krajiny a kratším časovým radom v prípade ďalšej krajiny.

Vklady podnikov zakončili rok 2017 pomerne dynamickým rastom, rástli aj termínované vklady. Objem prostriedkov uložených na účtoch domácich bánk zaznamenal v priebehu roka 2017 zmiešaný vývoj. V prvej polovici roka pokračoval mierny pokles vkladov z konca roka 2016, kým druhá polovica roka sa niesla v znamení postupného zvyšovania medziročnej dynamiky rastu vkladov. V decembri už vklady rástli medziročným tempom na úrovni 9 %. Pod vývoj vkladov sa tak rovnako ako v predchádzajúcom období podpísal priaznivý vývoj tržieb. Rast netermínovaných vkladov sa pohyboval v kladných číslach počas celého roka, kým v prípade termínovaných vkladov sa klesajúci trend v polovici roka otočil. Otočením trendu vo vývoji termínovaných vkladov sa skončilo trojročné obdobie ich takmer nepretržitého poklesu.

Úrokové sadzby na vkladoch podnikom sa naďalej nachádzali takmer na nulových hodnotách. Pokles úrokových sadzieb na medziročnej báze pokračoval aj v roku 2017, avšak s postupným zmierňovaným svojej dynamiky. Pri pohľade na absolútne hodnoty úrokových sadzieb však vidieť stabilizáciu sadzieb v druhej polovici roka 2017. Úrokové sadzby tak pravdepodobne dosiahli svoje dno. V prípade niektorých splatností termínovaných vkladov možno dokonca hovoriť o otočení trendu, keď k decembru tieto sadzby mierne vzrástli oproti ich minimám z tretieho štvrťroka 2017.

Osobitne priaznivý vývoj domáceho hospodárstva stál za výrazným zlepšením vývoja zlyhaných úverov. Pod vplyvom optimizmu však môže dochádzať ku kumulácii viacerých nerovnováh, ktoré zvyšujú riziko nárastu kreditných strát v budúcnosti

Pretrvávajúca dobrá výkonnosť podnikového sektora spolu so stále nízkymi nákladmi na obsluhu dlhu zvyšovali schopnosť podnikov splácať svoje záväzky. Táto situácia sa dlhodobo premieta do priaznivého vývoja viacerých ukazovateľov kreditnej kvality. Zároveň možno hovoriť o plošnom charaktere zlepšovania kreditnej kvality.

Podiel zlyhaných úverov dosiahol ku koncu roka 2017 nové pokrízové minimum na úrovni 5,2 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom

ide o pokles o 1,3 p. b. Za poklesom stojí viacero trendov. Dôležitým trendom je klesajúci objem zlyhaných úverov, ktorého tempo dosiahlo ku koncu roka 14 %. Objem zlyhaných úverov však klesá už nepretržite tri roky a za toto obdobie celkovo poklesol o viac ako štvrtinu. Významnú úlohu v tomto vývoji zohral ďalší pokles objemu novozlyhaných úverov, ktorý tak znižoval prítok do portfólia zlyhaných úverov. Na opačnej strane bolo pokračovanie splácania už zlyhaných úverov, ku ktorému sa ešte pridali odpisy a odpredaje. Podiel zlyhaných úverov sa zlepšoval aj v dôsledku rastúceho objemu celkových úverov.

Graf 13 Vývoj podielu zlyhaných úverov a miery zlyhania

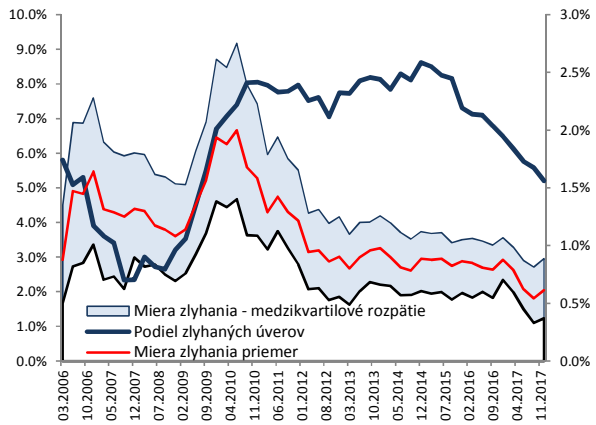

Zdroj: NBS.
Poznámka: Na pravej osi je zobrazený trojmesačný kĺzavý priemer miery zlyhania podnikových úverov meraný na báze počtu úverov. Zobrazený je priemer a medzikvartilové rozpätie za jednotlivé ekonomické odvetvia.

Z pohľadu delenia úverov podľa ich objemu zaznamenali všetky objemové kategórie dynamický pokles podielu zlyhaných úverov. Samotná kvalita úverov je však pomerne rôznorodá. Najnižší podiel zlyhaných úverov dosahuje kategória úverov nad 10 mil. € – je na úrovni pod 2 %. Nasleduje kategória najmenších úverov (do 0,25 mil. €) s podielom zlyhaných úverov pohybujúcim sa tesne pod 7,5 %. V prípade ostatných úverov sa podiel zlyhaných úverov pohybuje okolo 9 %. V tomto kontexte je dôležité, že okrem najväčších úverov (nad 10 mil. €) sú všetky ostatné objemové kategórie nad sektorovým priemerom, čo sú v podstate všetky podnikové úvery (tieto úvery predstavujú 99,5 % celkového počtu podnikových úverov).

V delení objemu zlyhaných úverov podľa počtu dní omeškania prevládal tiež plošne klesajúci trend. Klesali všetky kategórie okrem kategórie s úvermi bez omeškania, ktorá predstavuje iné podmienky zlyhania. Dobrá ekonomická výkonnosť podnikového sektora sa výrazne prejavila na kategóriách omeškania od jedného dňa až po jeden rok. Rovnako homogénny vývoj je možné pozorovať v prípade jednotlivých ekonomických odvetví. V priebehu roka klesali všetky ekonomické odvetvia, pričom na celkovom poklese sa najvýraznejšou mierou podieľali komerčné nehnuteľnosti, stavebníctvo, priemysel, veľkoobchod a maloobchod. Podiel zlyhaných úverov v rámci odvetví je však značne rôznorodý, pohybuje sa v rozmedzí 1 % až po 13 %.

Klesajúci trend objemu investícií do domácich štátnych dlhopisov pokračoval

Graf 14 Podiel domácich štátnych dlhopisov na celkových aktívach v bankových sektoroch EÚ (v %)

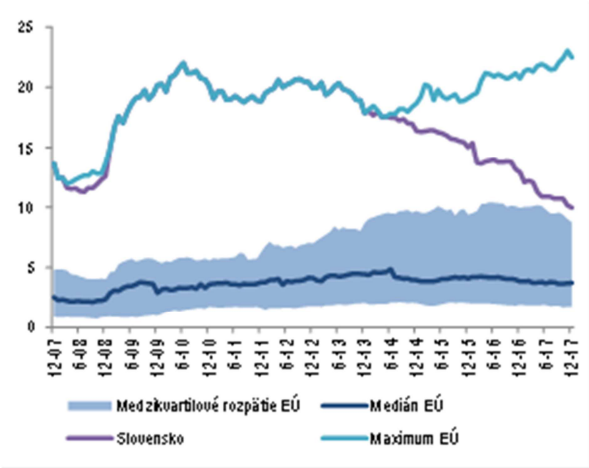

Zdroj: ECB SDW.

Objem investícií do slovenských štátnych dlhopisov klesá prakticky už od roku 2012. Tento pokles pokračoval aj počas roka 2017, keď v medziročnom porovnaní došlo k poklesu na úrovni 18 %. K decembru tak tvorili tieto dlhopisy necelých 73 % celkového objemu investícií do dlhopisov a necelých 10 % celkových aktív bankového sektora. Tento podiel dosahuje momentálne svoje historické minimá a je porovnateľný s predkrízovým podielom z roku 2008. V rámci EÚ už vykazujú oveľa vyššie podiely bankové sektory v Maďarsku, Rumunsku alebo v Poľsku.

Podiel investícií do zahraničných štátnych dlhopisov takisto poklesol. Dôvodom bol najmä odpredaj väčšieho objemu talianskych štátnych dlhopisov v marci a decembri 2017. Na druhej strane, mierne rástol objem investícií do poľských a českých štátnych dlhopisov. Najväčší podiel na celkových dlhopisoch tak vykazujú aktuálne poľské štátne dlhopisy, 3,6 %, nasledované talianskymi (3,4 %) a českými (2,3 %). Naďalej teda platí, že investície do zahraničných štátnych dlhopisov sú z pohľadu bankového sektora relatívne málo významné. Vo vybraných stredne veľkých a menších bankách síce podiel zahraničných štátnych dlhopisov na vlastných zdrojoch môže byť výraznejší, vo všetkých prípadoch je však portfólio týchto dlhopisov diverzifikované.

Banky emitovali aj v prvom polroku najmä hypotekárne záložné listy

Hypotekárne záložné listy (HZL) emitovali banky aj v roku 2017 pre povinnosť plnenia minimálneho podielu HZL na hypotekárnych úveroch na úrovni 70 %. Počas roka emitovali banky HZL výlučne s fixným kupónom alebo bez kupónu, pričom maturity boli pomerne dlhé, najmä v prvom polroku – v prípade vybraných emisií dosahovali 8 až 10 rokov. Toto pravdepodobne odráža snahu bánk zabezpečiť si dlhodobé zdroje za naďalej pomerne nízke úrokové náklady.

Na druhej strane, počas druhého polroka už banky emitovali iba štyri emisie. Môže to súvisieť so zmenou legislatívneho rámca, keďže od 1. januára 2018 zaniká povinnosť plnenia minimálneho podielu HZL na hypotekárnych úveroch, s prechodom od hypotekárnych záložných listov k štandardným krytým dlhopisom[6]. Táto zmena bude mať pravdepodobne dopad tak na viacero vlastností emitovaných dlhopisov, ako aj na doterajší trh s HZL (na objem aj frekvenciu emitovaných dlhopisov, počet bánk emitujúcich dlhopisy a pod.).

Medzibankový trh bol naďalej pomerne volatilný, vybrané banky pravdepodobne využili menové operácie ČNB na zvyšovanie svojich príjmov

Vývoj na medzibankovom trhu bol naďalej pomerne volatilný, pričom medzibankové operácie využívali banky naďalej najmä na riadenie krátkodobej likvidity.

Od konca roka 2016 je možné pozorovať pomerne výrazný nárast objemu úverov poskytnutých zahraničným bankám. Ide o presun voľných prostriedkov vybranými bankami do českých bánk (väčšinou v rámci vlastnej skupiny) približne v období december 2016 – marec 2017. Česká národná banka (ČNB) od novembra 2013 používala intervencie na devízovom trhu ako nástroj uvoľňovania menovej politiky, keď od tohto obdobia zabránila posilneniu českej koruny voči euru pod úroveň 27 EUR/CZK. Od decembra minulého roka už banky pravdepodobne počítali s upustením od tohto nástroja menovej politiky, preto s predpokladom posilnenia kurzu v roku 2017 vložili do ČNB vyše 2 mld. €. ČNB upustila od intervencií na devízovom trhu 6. apríla

[6] Podrobnejší popis zmeny legislatívneho rámca sa nachádza v Správe o finančnej stabilite k novembru 2017.

2017, česká koruna od konca marca vykazuje neustále posilňujúci trend.

Úroveň rizika koncentrácie v priebehu roka 2017 zostala bez výraznejších zmien

Koncentrácia je významným štrukturálnym rizikom pre domáci bankový sektor. Sektorová koncentrácia zotrvala na podobnej úrovni ako v predchádzajúcom roku. Dôvodom bol pomerne plošný rast úverov v rámci ekonomických odvetví. Medzi odvetvia s najväčším zastúpením celkových podnikových úverov tak naďalej patria komerčné nehnuteľnosti, priemysel a dodávka energií. Sektorová koncentrácia je však spojená s existenciou významných klientov alebo skupín klientov s ekonomickými prepojeniami, voči ktorým má bankový sektor výrazné vystavenie.

Dlhodobé trendy pomaly zhoršujúce likvidnú pozíciu bánk pokračovali aj počas roka 2017

V priebehu roka 2017 pokračovalo postupné prehlbovanie časového nesúladu medzi aktívami a pasívami. Rast dlhodobých úverov domácnostiam a zvyšovanie zostatkov na bežných účtoch mal najväčší vplyv na časovú štruktúru bilancií bánk. Počas roka 2017 boli najdynamickejšou zložkou aktív tie so zostatkovou splatnosťou vyššou ako 5 rokov, resp. so splatnosťou 1 až 2 roky, kýmna strane pasív rástli predovšetkým záväzky splatné do sedem dní. Pokračovanie tohto vývoja, odhliadnuc od stabilného charakteru bežných účtov, prehlbuje fundament systémového rizika likvidity v slovenskom bankovom sektore.

Vzhľadom na postupné prehlbovanie časového nesúladu aktív a pasív a relatívneho poklesu investícií do likvidných aktív je podstatné, aby boli krátkodobé pasíva bankového sektora dostatočne stabilné. Preto je pozitívne, že podiel úverov ku vkladom (vrátane emitovaných hypotekárnych záložných listov) je v priemere stále nižší ako 1.

Na konci roka 2017 všetky banky plnili ukazovateľ krytia likvidity. Priemerná hodnota tohto ukazovateľa nemala počas roka 2017 jednoznačný trend. Jeho hodnotu neznížili ani neustále rastúce krátkodobé záväzky bankového sektora vo forme bežných účtov.

Finančná pozícia bankového sektora

Odhliadnuc od niekoľkých mimoriadnych vplyvov sa bankovému sektoru podarilo aj v prostredí klesajúcich úrokových marží mierne zvýšiť zisk

Ak odhliadneme od viacerých mimoriadnych vplyvov[7], ktoré ovplyvnili ziskovosť bánk najmä v roku 2016, čistý zisk bankového sektora medziročne vzrástol o 8,1 %[8]. Ak by sa mimoriadne vplyvy neodpočítali, čistý zisk by vykázal pokles o 20 %. Zisk na konci roka 2017 vykázali takmer všetky banky.

Z dlhodobejšieho hľadiska si tak bankový sektor v ostatných rokoch udržuje relatívne stabilnú úroveň zisku. Zisk dosiahnutý v roku 2017 len mierne (o 2 %) prevyšuje priemer za obdobie rokov 2013 - 2016. Hlavným predpokladom tohto vývoja je kompenzácia poklesu úrokových marží prostredníctvom výraznej úverovej aktivity a pozitívny vplyv priaznivého ekonomického vývoja na nízku mieru nákladovosti kreditného rizika.

Keďže uvedený trend vývoja čistého zisku sa dosahuje pri rastúcej bilančnej sume spojenej najmä s rýchlym rastom objemu úverov, výnosnosť aktív sa medziročne nezmenila (zostala na úrovni 0,79 %) a v porovnaní

[7] Detailná analýza mimoriadnych vplyvov, ktoré ovplyvnili ziskovosť bankového sektora v roku 2016, bola uvedená v Analýze slovenského finančného sektora za rok 2016. Ide najmä o predaj podielov spoločnosti VISA Europe a mimoriadny príjem z dividend.

[8] V hodnote koncoročného čistého zisku je započítaný aj hospodársky výsledok subjektov, ktoré v priebehu roka 2017 ukončili činnosť (Sberbank, ZUNO).

s priemernou hodnotou za roky 2014 - 2016 (0,95 %) dokonca klesla.

Graf 15 Vývoj čistého zisku bankového sektora (mil. EUR)

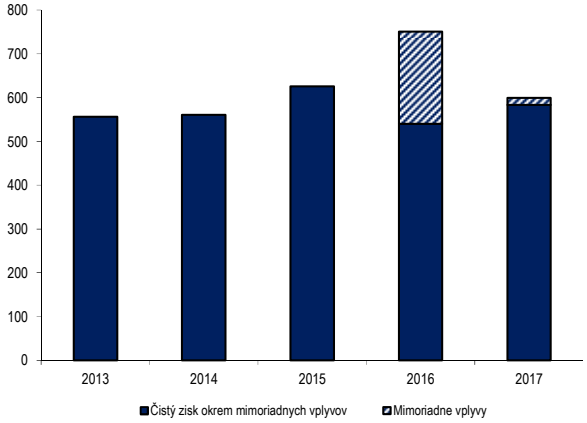

Zdroj: NBS.
Poznámky: V roku 2016 sa mimoriadne vplyvy týkali najmä predaja podielov spoločnosti VISA Europe a mimoriadnych dividend. V roku 2017 je za mimoriadny vplyv považované rozpustenie rezerv na súdne spory.
V hodnote koncoročného čistého zisku je započítaný aj priebežný hospodársky výsledok subjektov, ktoré v priebehu daného roka ukončili činnosť alebo vykonali priebežnú účtovnú závierku.
Údaje sú v mil. EUR

Pokles čistých úrokových príjmov naďalej negatívne prispieva k vývoju ziskovosti bánk, avšak v roku 2017 sa mierne spomalil

Najvýraznejším faktorom, ktorý negatívne ovplyvňoval ziskovosť bankového sektora, bol pokračujúci pokles úrokových marží. Napriek rýchlemu rastu retailových úverov, ku ktorým sa postupne pridalo aj zrýchlenie rastu podnikových úverov, zaznamenali čisté úrokové príjmy ďalší pokles. V porovnaní s rokom 2016, keď medziročne klesli o 5,3 %, sa však v roku 2017 ich pokles zmiernil na 2,8 %. Spomalenie poklesu bolo výsledkom viacerých faktorov:

1. Výrazne sa zmiernil pokles úrokových výnosov z retailových úverov na bývanie. Zatiaľ čo v roku 2016 sa znížili o 14,1 %, v roku 2017 zaznamenali pokles iba o 8,4 %. Navyše vývoj v druhom polroku 2017 naznačuje, že tempo poklesu by malo spomaľovať aj naďalej. Hlavným dôvodom tohto vývoja bolo postupné doznievanie efektu výrazného zníženia úrokových sadzieb na nové úvery na bývanie v období od februára do mája 2016 (z 2,5 % na 1,9 %). Tento efekt sa následne prostredníctvom výrazného zvýšenia refinančnej aktivity preniesol aj do úrokových sadzieb veľkej časti existujúceho portfólia úverov na bývanie. Úrokové sadzby na nové úvery na bývanie sa však odvtedy výraznejšie nemenili (v decembri 2017 boli na úrovni 1,8 %), takže predchádzajúci prepad úrokových výnosov by sa mal postupne stabilizovať.
2. Výraznou zmenou bol aj nárast úrokových výnosov z úverov podnikom. Zatiaľ čo tieto úrokové výnosy počas rokov 2015 a 2016 klesali (v roku 2016 medziročne až o 11,4 %), v priebehu roka 2017 sa tento trend zmenil a úrokové výnosy zo sektora podnikov dokonca mierne vzrástli, medziročne o 1,8 %. Hlavným dôvodom bolo zrýchlenie tempa rastu úverov podnikom v období prvých troch štvrťrokov 2017. Navyše sa spomalil pokles výnosnosti portfólia podnikových úverov.
3. Tretím faktorom pozitívne ovplyvňujúcim vývoj čistých úrokových príjmov bol pokračujúci pokles nákladovosti retailových vkladov – približne rovnakým tempom ako v predchádzajúcich rokoch. Tá na rozdiel od nákladovosti vkladov podnikov ešte nedosiahla dno a medziročne poklesla z 0,76 % na 0,61 %.
4. Na druhej strane, úrokové výnosy zo spotrebiteľských úverov, ktoré boli do roku 2016 hlavným faktorom rastu čistých úrokových príjmov, zaznamenali v priebehu roka 2017 zastavenie doterajšieho rastu. K decembru 2017 dokonca mierne poklesli, o 1,1 %. Hoci v roku 2017 naďalej pretrvával rýchly rast

týchto úverov, negatívny vplyv pokračujúceho poklesu úrokových sadzieb spotrebiteľských úverov začína prevyšovať efekt rastu portfólia spotrebiteľských úverov.

5. Negatívnym príspevkom sa na vývoji čistých úrokových príjmov podieľal aj vývoj úrokových výnosov z dlhopisového portfólia. K dlhodobo klesajúcej výnosnosti tohto portfólia sa totiž v roku 2017 pridal aj výraznejší pokles jeho objemu, keďže časť dlhopisov bola postupne nahrádzaná úvermi klientom.

Graf 16 Vývoj úrokových výnosov v jednotlivých segmentoch (mil. EUR)

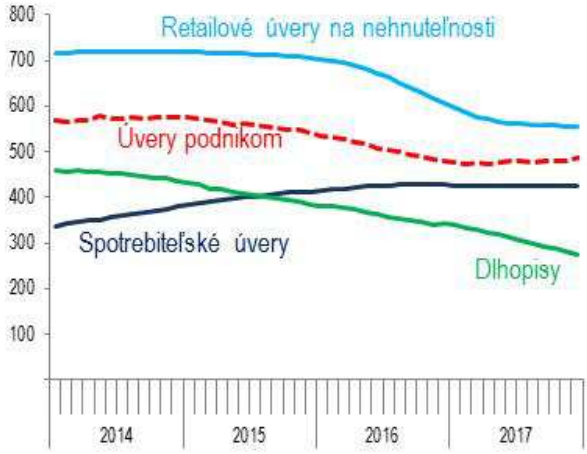

Zdroj: NBS.
Poznámky: V grafe je zobrazená kumulatívna hodnota úrokových výnosov v jednotlivých segmentoch za obdobie uplynulých 12 mesiacov. Údaje sú za bankový sektor ako celok s výnimkou pobočky zahraničnej banky, ktorá začala činnosť v priebehu roka 2016 (je vynechaná v záujme zabezpečenia konzistentnosti v časových radoch).

Tabuľka 2 Najvýznamnejšie faktory vplývajúce na zmenu čistých úrokových príjmov

		2016	2017
Celková zmena		**-5.3%**	**-2.8%**
Hlavné faktory zmeny	Pokles výnosnosti retailových úverov	-10.0%	-11.1%
	Pokles výnosnosti podnikových úverov	-4.8%	-1.4%
	Nárast objemu retailových úverov	7.8%	8.1%
	Nárast objemu podnikových úverov	1.7%	2.6%
	Pokles nákladovosti retailových vkladov	2.3%	2.3%
	Pokles objemu dlhopisového portfólia	-0.6%	-2.8%
	Pokles výnosnosti dlhopisového portfólia	-1.4%	-1.2%
	Ostatné vplyvy	-0.3%	0.6%

Zdroj: NBS.
Poznámky: Údaje sú za bankový sektor ako celok s výnimkou pobočky zahraničnej banky, ktorá začala činnosť v priebehu roka 2016 (je vynechaná v záujme zabezpečenia konzistentnosti).

Ziskovosť bola pozitívne ovplyvnená výrazným poklesom nákladov na opravné položky v segmente podnikov

Podobne ako v roku 2016, aj v roku 2017 pokračoval trend poklesu nákladov na kreditné riziko, ktorý zmiernil negatívny vplyv klesajúcich úrokových marží. Náklady na kreditné riziko poklesli najmä v sektore podnikov, kde zároveň pokračoval pokles čistej miery zlyhania úverov. Miera zlyhania podnikových úverov sa počas roka 2017 dostala ešte výraznejšie do záporných čísel – úbytky zlyhaných úverov prevyšovali ich prírastky. Výrazný pokles nákladovosti kreditného rizika nastal najmä v štvrtom štvrťroku 2017. Pokles zaznamenali viaceré banky. Okrem poklesu nákladov na opravné položky navyše bankový sektor zaznamenal aj príjmy z rozpustenia rezervy na súdne spory, čo je však možné považovať len za mimoriadny typ príjmu.

Na rozdiel od podnikového sektora, v sektore retailu náklady na kreditné riziko mierne vzrástli. Jedným z hlavných dôvodov bol najmä nárast miery zlyhania spotrebiteľských úverov, ktorý nastal ešte v priebehu roku 2016, hoci v priebehu roka 2017 sa trend ďalšieho nárastu zastavil.

Kvôli prechodu na nový účtovný štandard IFRS 9 nastala od januára 2018 zmena vo výpočte opravných položiek. Táto zmena bola podrobnejšie analyzovaná v Správe o finančnej stabilite k novembru 2017. V prípade slovenských bánk sa očakáva nárast opravných položiek kvôli prechodu na nové štandardy o približne 14 %. Táto zmena však nebude mať vplyv na ziskovosť sektora v roku 2018 a dopad na vlastné zdroje by mal byť postupný.

Graf 17 Vývoj miery nákladov na kreditné riziko a čistej miery zlyhania

Zdroj: NBS.
Poznámky: Miera nákladov na kreditné riziko je vypočítaná ako podiel súčtu nákladov na čistú tvorbu opravných položiek a čistých nákladov na odpisy a odpredaje úverov za obdobie predchádzajúcich 12 mesiacov k priemernému objemu úverov za toto obdobie.
Miera zlyhania je vypočítaná ako podiel zmeny objemu zlyhaných úverov očistenej o odpisy a odpredaje k priemernému objemu úverov za obdobie predchádzajúcich 12 mesiacov.

Solventnosť bankového sektora a finančná páka[9]

V priebehu roka 2017 pokračoval trend mierneho zvyšovania celkovej primeranosti vlastných zdrojov bankového sektora. Hodnota ukazovateľa celkovej primeranosti vlastných zdrojov k decembru 2017 medziročne vzrástla z 18,0 % na 18,6 %. Hlavným faktorom bolo zvýšenie časti zisku, ktorý si banky ponechali vo vlastných zdrojoch. Spolu so zvýšením primeranosti vlastných zdrojov v roku 2016 sa tak kapitálová vybavenosť bánk od konca roka 2015 posilnila o viac ako 1 p. b. Toto zvýšenie nastalo po dlhšom období stagnácie tohto ukazovateľa.

Spolu so zvyšovaním objemu celkových vlastných zdrojov však viaceré banky pokračovali aj v procese optimalizácie štruktúry vlastných zdrojov. Historicky vysoký podiel najkvalitnejšej zložky kapitálu totiž umožňoval bankám jej nahradenie menej kvalitným typom vlastných zdrojov. Výsledkom bolo, že ukazovateľ primeranosti najkvalitnejšieho kapitálu – podiel vlastného kapitálu Tier 1 – v priebehu roka 2017 vzrástol len mierne, z 15,8 % na 16,2 %. Hodnota tohto ukazovateľa zostáva od zavedenia tohto ukazovateľa v roku 2014 relatívne stabilná, približne na úrovni 16 %. To potvrdzuje, že vyššie uvedené posilnenie kapitálovej vybavenosti bánk bolo spojené najmä s rastom menej kvalitných typov kapitálu.

Graf 18 Vývoj ukazovateľov kapitálovej primeranosti

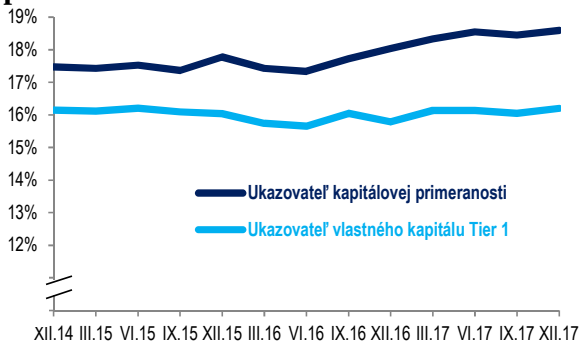

Zdroj: NBS.

Na druhej strane je pozitívne, že v priebehu posledného štvrťroka 2017 zvýšili objem vlastného kapitálu Tier 1 banky, ktoré vykazovali najnižšiu hodnotu podielu vlastného kapitálu Tier 1. Hodnota tohto

[9] Táto časť analýzy vychádza z predbežných údajov, keďže ku dňu vypracovania analýzy neboli ešte príslušné výkazy od bánk uzatvorené.

ukazovateľa ku koncu roka presahovala úroveň 13 %.

Spolu s rastom ukazovateľov solventnosti sa počas roka 2017 zvýšila aj hodnota ukazovateľa finančnej páky, z 8,1 % na 8,3 %. Tento ukazovateľ je podielom vlastných zdrojov Tier 1 k celkovej (riziko neváženej) výške expozície. Minimálna hodnota pre tento ukazovateľ zatiaľ nie je záväzná, mala by však byť stanovená na úrovni 3 %.

Zvýšenie kapitálovej primeranosti bankového sektora vrátane bánk, ktoré vykazovali najnižšiu hodnotu ukazovateľov kapitálovej primeranosti, možno hodnotiť pozitívne aj vzhľadom na postupne sa zvyšujúce požiadavky na objem kapitálu. Kvôli zvýšenej úrovni cyklických rizík sa od augusta 2017 zvýšila miera proticyklického kapitálového vankúša na 0,5 %. Táto miera sa v auguste 2018 ďalej zvýši, a to na 1,25 %.

Sektor poisťovní

Odhliadnuc od mimoriadnych vplyvov v roku 2016, ziskovosť poisťovní vzrástla aj napriek nárastu nákladov na osobitný odvod. Solventnosť poisťovní zostala v roku 2017 po poklese v marci bez výrazných zmien 2017. Hrubé predpísané poistné rástlo v životnom aj v neživotnom poistení.

Ziskovosť poistného sektora po zohľadnení mimoriadnych jednorazových vplyvov zaznamenala k septembru 2017[10] medziročný rast. Čistý zisk po zdanení po očistení o jednorazové vplyvy tak medziročne vzrástol o 8,4 % a dosiahol hodnotu 135 mil. €. Na konečnú medziročnú dynamiku dosiahnutého zisku poistného sektora však vplývalo viacero faktorov. Prvým faktorom boli už spomínané jednorazové vplyvy ešte z polovice roka 2016 (rozdelenie dividend dcérskej spoločnosti a rozpustenie rezervy na súdne spory). V prípade nezohľadnenia týchto jednorazových vplyvov by čistý zisk po zdanení poklesol medziročne o 12,4 %.

Vývoj čistého a hrubého zisku poistného sektora zaznamenali rôzne dynamiky, a to predovšetkým v dôsledku výraznej variácie v splatnej a odloženej dani a nárastu nákladov na osobitný odvod. Hrubý zisk po očistení o jednorazové vplyvy dosiahol rast až 30 % medziročne. Za týmto nárastom stálo zlepšenie tak technického ako aj finančného výsledku. Negatívny vplyv na zisk poistného sektora mal nárast nákladov na osobitný odvod poistného sektora v dôsledku novely zákona č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve, ktorá s účinnosťou od 1. 1. 2017 rozšírila platbu odvodu z časti poistného na všetky odvetvia neživotného poistenia (predtým sa odvod platil len z PZP). Rôzny vývoj čistého a hrubého zisku je však do značnej miery spôsobený pomerne výraznou variáciou v splatnej a odloženej dani. Anualizované ROA[11] sa oproti septembru 2016 zvýšilo na 2,64 % (v septembri 2016 bolo ROA rovné 2,5 % po očistení o jednorazové vplyvy, 2,88 % bez očistenia).

Technický výsledok v životnom poistení pokračoval v rastovom vývoji z roku 2016, kým v prípade neživotného poistenia zaznamenal stagnáciu. Finančný výsledok rástol v životnom aj neživotnom poistení, ale rôznou dynamikou. Technický výsledok v životnom poistení (očistený o investičné výnosy v investičnom životnom poistení - IŽP) vzrástol medziročne o 22 mil. €. Pod uvedený vývoj sa podpísal pokles nákladov na poistné plnenia ako aj pokles rezervy na životné poistenie v dôsledku jednorazových vplyvov. Tým pokračoval v trende rastu, resp. predchádzajúcom trende zmenšovania záporných hodnôt. Finančný výsledok v životnom poistení (bez IŽP) vzrástol medziročne o 2,4 % na úroveň 79 mil. €.

[10] K dátumu vypracovania správy ešte neboli dostupné údaje ku koncu roka 2017.

[11] V analýze je uvedený len ukazovateľ ROA, pretože ukazovateľ ROE bol v prvom štvrťroku skreslený poklesom vlastného imania v sektore.

V prípade IŽP došlo k medziročnému nárastu z takmer 27 mil. € na 46 mil. € k septembru 2017, čo predstavovalo rast na úrovni 72,6 %.

Technický výsledok v neživotnom poistení sa počas roka 2017 výrazne nemenil, čo môže byť prirodzenou kompenzáciou výrazného nárastu v roku 2016. Finančný výsledok v neživotnom poistení sa ku koncu tretieho štvrťroka zvýšil o 12,9 % na 24 mil. €.

Anualizovaný investičný výnos v životnom poistení (okrem IŽP) v priebehu roka postupne klesal a k tretiemu štvrťroku 2017 dosiahol úroveň 3,64 %. Poistný sektor tak len tesne dokáže pokrývať priemernú garantovanú úrokovú sadzbu zmlúv životného poistenia, ktorej odhad predstavuje 3,38 %[12].

Graf 19 Porovnanie garantovanej úrokovej sadzby so skutočným výnosom

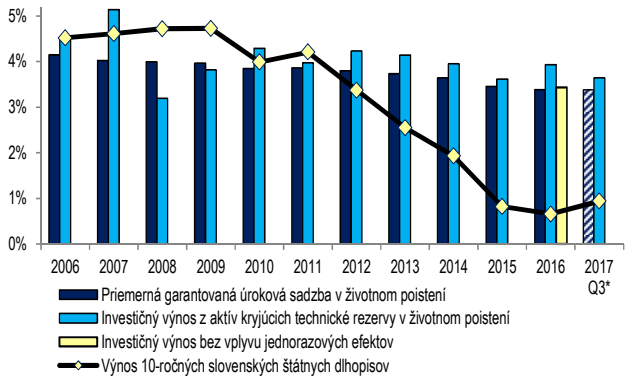

Zdroj: NBS.
Poznámky: * Údaje o priemernej garantovanej sadzbe nie sú za rok 2017 dostupné. Ako odhad je použitá hodnota z roku 2016.

Solventnosť poisťovní sa medziročne znížila, ale kapitál poisťovní naďalej dostatočne pokrýva minimálnu kapitálovú požiadavku. V priebehu roka 2017 sa krytie kapitálovej požiadavky na solventnosť (SCR) výrazne nemenilo a september 2017 ukončilo na relatívne vysokej hodnote 211 %, ku koncu prvého štvrťroka dosahovalo 208 %. Pri medziročnom porovnaní už však možno konštatovať pokles krytia SCR (230 % k septembru 2016). K pomerne výraznému poklesu došlo v marci 2017 predovšetkým v prípade poisťovní s vyšším krytím SCR. Dôležitú úlohu zohralo rozdelenie pomerne významnej časti kapitálu akcionárom v prípade vybraných poisťovní. Rovnako krytie minimálnej požiadavky na solventnosť (MCR) medziročne pokleslo z 578 % na 540 %. Pri pohľade na jednotlivé poisťovne môžeme naďalej hovoriť o rôznorodej situácii. Krytie SCR sa nachádzalo v rozpätí od 119 % do 338 % a v prípade MCR to bolo od 138 % do 947 %.

Hrubé predpísané poistné rástlo vo všetkých hlavných odvetviach životného poistenia

Hrubé predpísané poistné v klasickom životnom poistení[13] medziročne rástlo, kým náklady na poistné plnenia klesali. Hrubé predpísané poistné tak vzrástlo o viac ako 6 % a k septembru 2017 dosiahlo hodnotu 561 mil. €. Pod nárast sa podpísalo poistenie s podielom na zisku, ako aj ostatné životné poistenie.

Výrazne rastová dynamika bola prítomná v IŽP, kde hrubé predpísané poistné rástlo tempom 21 % na hodnotu 176 mil. € ku koncu tretieho štvrťroka 2017. Zároveň rástli aj náklady na poistné plnenie, avšak pomalšie ako hrubé predpísané poistné, a to 13 % medziročne.

Rovnako pomerne dynamický nárast hrubého predpísaného poistného zaznamenali aj ostatné kategórie životného poistenia[14]. K nárastu došlo v prípade nákladov na poistné plnenia,

[12] Údaje o priemernej garantovanej sadzbe nie sú za rok 2017 dostupné. Ako odhad je použitá hodnota z roku 2016.

[13] V zmysle Solventnosti II táto kategória zahŕňa „poistenie s podielom na zisku“ a „ostatné životné poistenie“.

[14] V zmysle Solventnosti II táto kategória zahŕňa zdravotné poistenie, zdravotné zaistenie a anuity vyplývajúce z poistných zmlúv.

avšak vývoj v jednotlivých kategóriách bol rôznorodý.

Čisté vzniknuté náklady v životnom poistení mierne vzrástli o 1 %. Išlo o plošný vývoj, keď čisté náklady rástli vo všetkých kategóriách životného poistenia okrem IŽP. Podiel zaisťovateľov na životnom poistení dosahoval nízku hodnotu pod 3 %.

Aktivita poistného sektora rástla aj v neživotnom poistení a aktívnom proporcionálnom zaistení[15]. Kombinovaný ukazovateľ v poistení áut sa v roku 2017 mierne zlepšil, avšak v dôsledku odvodu časti poistného výrazne presiahol hranicu 100 %

Hrubé predpísané poistné v neživotnom poistení zaznamenalo medziročný rast 6,7 % a dosiahlo úroveň 809 mil. €. Išlo o takmer rovnakú dynamiku rastu ako v roku 2016. Rast predpísaného poistného formovali tri najvýznamnejšie odvetvia neživotného poistenia, keď PZP rástlo tempom 9,6 % a havarijné poistenie sa medziročne zvýšilo o viac ako 10 %. Na druhej strane poistenie majetku rástlo len tempom 2,7 %. Zvyšné odvetvia neživotného poistenia rástli v roku 2017 medziročným tempom na úrovni 2 %. Zaistenie v neživotnom poistení pokleslo na 27 % z hrubého predpísaného poistného.

Kombinovaný ukazovateľ v poistení áut[16] zaznamenal v roku 2017zlepšenie, avšak po započítaní odvodu časti poistného skončil výrazne nad hranicou 100 %. Kombinovaný ukazovateľ v poistení áut sa v priebehu roka dostal pod hranicu ziskovosti, keď k septembru 2017 predstavoval 97,4 %. Išlo o zlepšenie, keďže väčšinu predchádzajúceho roka boli odvetvia poistenia áut stratové s kombinovaným ukazovateľom nad hranicou 100 %, rovnako v prípade PZP, ako aj havarijného poistenia. Vo výslednej hodnote kombinovaného ukazovateľa zohralo však dôležitú úlohu už spomínané rozšírenie platby osobitného odvodu na všetky odvetvia neživotného poistenia. Po započítaní tejto zmeny spolu s príspevkom SKP dosiahol kombinovaný ukazovateľ pri poistení áut hodnotu 105,4 %, kým bez rozšírenia účinnosti odvodu by to bolo 101,8 %.

Kombinovaný ukazovateľ v poistení majetku medziročne vzrástol, výlučne však v dôsledku zavedenia odvodu z časti poistného. Bez tohto odvodu zostal kombinovaný ukazovateľ bez zmeny na úrovni 75 %. So započítaním odvodu však vzrástol na 81 %. Vo všetkých ostatných odvetviach sa kombinovaný ukazovateľ udržal výrazne pod hranicou 100 % aj po započítaní nového odvodu.

Graf 20 Vývoj škodovosti, nákladovosti a kombinovaného ukazovateľa OČP v poistení áut

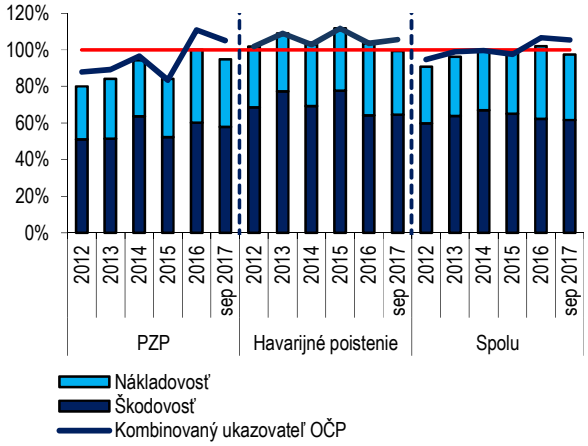

Zdroj: NBS.
Poznámky: Kombinovaný ukazovateľ OČP je vypočítaný podobne ako kombinovaný ukazovateľ s tým, že príspevok a zmena rezervy voči SKP zvyšuje technické náklady na poistné plnenia a odvod MV SR (platený do 31. 12. 2016) spolu s odvodom časti poistného (od 1. 1. 2017) znižuje zaslúžené poistné.
V hodnotách PZP do roku 2015 je započítané aj poistenie zodpovednosti dopravcu, ktoré sa v rámci Solventnosti II vykazuje ako súčasť PZP.

[15] V zmysle Solventnosti II je proporcionálne aktívne zaistenie súčasťou jednotlivých odvetví neživotného poistenia.
[16] Údaje o kombinovanom ukazovateli sú v hrubej výške dostupné len ku koncu roka 2016.

Rast technických rezerv zvýraznil svoje tempo v roku 2017 v porovnaní s minulým rokom. Z pohľadu investovania technických rezerv klesal podiel dlhopisov na úkor ostatných kategórií

Technické rezervy rástli rýchlejšie ako v predchádzajúcom roku, nárast sa prejavil v životnom aj neživotnom poistení. K septembru 2017 vzrástli technické rezervy v účtovnom ohodnotení o 3,5 %, čo je o 0,5 p. b. viac, ako v predchádzajúcom roku. V životnom poistení (okrem IŽP) išlo o medziročný nárast o 1,4 %, v IŽP až o 8 %. V neživotnom poistení a aktívnom zaistení vzrástli technické rezervy o 5,7 %. V poslednej kategórii nastalo od septembra 2016 otočenie klesajúceho trendu na rastový.

Regulatórne ohodnotenie technických rezerv v životnom poistení (okrem zdravotného poistenia) medziročne pokleslo o 5,2 %, v neživotnom poistení o rovnakú hodnotu naopak vzrástlo. Technické rezervy v zdravotnom poistení zostávajú záporné, čo naznačuje vysokú ziskovosť tohto poistného odvetvia.

Z investovaných aktív poisťovní tvoria najväčšiu časť tie, ktoré kryjú záväzky zo životného poistenia (77 %) a následne neživotného poistenia (19 %). V rámci životného poistenia tvoria aktíva kryjúce technické rezervy klasického životného poistenia až 74 %.

V umiestnení technických rezerv nastal medziročne pokles investícií do dlhopisov. Naopak mierne rástol podiel menšinových kategórií. Investície do štátnych dlhopisov poklesli zo 42 % na 36 %, a to predovšetkým v klasickom životnom poistení a neživotnom poistení. Podnikové dlhopisy stratili 1 p. b. s hodnotou 27 % k septembru 2017. Naopak, medziročne vzrástli investície do podielových fondov (z 19 % na 20 %), peňažných prostriedkov a vkladov (zo 4 % na 5 %), do nehnuteľností (z 3 % na 4 %) a hypoték a úverov (z 0 % na 3 %). Posledné dve kategórie sú koncentrované v malej skupine poisťovní.

V regionálnom rozlíšení umiestnenia technických rezerv stále dominujú slovenské investície. V štátnych dlhopisoch zastupujú podiel 69 % (pokles o 4 p. b. medziročne), v podnikových dlhopisoch 39 % (pokles o 3 p. b. medziročne) a v akciách 79 % (pokles o 1 p. b. medziročne). S desaťnásobne menším podielom nasledujú holandské, francúzske, rakúske, americké, české, luxemburské, poľské, talianske a nemecké investície. Ostatné sú zastúpené nevýznamným podielom.

Kvalita investičného portfólia sa menila len mierne, naďalej jasne dominuje druhý kreditný stupeň pre štátne dlhopisy (80 %). V podnikových dlhopisoch je prvý a druhý stupeň zastúpený zhodne jednou pätinou, tretí stupeň predstavuje 45 % podnikových dlhopisov. Posuny v oboch kategóriách nastali smerom ku kvalitnejším kreditným stupňom.

Dôchodkové sporenie

Starobné dôchodkové sporenie

Najvyšší nárast počtu sporiteľov za posledné roky; rast NAV ťahaný zvýšeným prílevom príspevkov

V systéme starobného dôchodkového sporenia počas roku 2017 pribudlo vyše 50 tisíc sporiteľov. Nárast takéhoto rozsahu je výrazne najvyšší za posledných 11 rokov. Zintenzívnil sa tak ešte trend zvýšeného prílevu sporiteľov, ktorý sa začal v polovici roka 2015. Z celkového prepadu počtu sporiteľov, počas posledného tzv. otvorenia systému v prvom polroku 2015, sa v nasledujúcom období eliminovali už približne dve tretiny. K poslednému dňu decembra 2017 bolo v druhom pilieri dôchodkového sporenia evidovaných 1 425 843 sporiteľov.

Distribúcia čistého prírastku sporiteľov za rok 2017 medzi jednotlivé dôchodkové

správcovské spoločnosti bola pomerne nerovnomerná. Významná časť bola koncentrovaná v jednej dôchodkovej správcovskej spoločnosti, ktorej kmeň sporiteľov sa rozšíril o takmer 10 %. Ďalšie štyri zaznamenali podobné nárasty v rozmedzí od 2 % až 4 % a jedna mierny pokles. Z pohľadu príslušnosti sporiteľov k jednotlivým typom dôchodkových fondov podľa investičného zamerania pretrvával dlhodobejší vývoj záujmu o rastové a najmä indexové fondy a postupnny, hoci len mierny, odklon od dlhopisových garantovaných fondov. Zastúpenie zmiešaných dôchodkových fondov sa už ďalej nezmenšovalo, ale ostalo marginálne.

K 31. 12. 2017 bolo v správe dôchodkových správcovských spoločností nazhromaždených takmer 7,6 mld. €. Medziročný nárast čistej hodnoty aktív (NAV) dosiahol 657 mil. €. V absolútnom aj relatívnom vyjadrení išlo o prírastok porovnateľný s rokom 2016. Len mierne zrýchlenie tempa kumulácie majetku v dôchodkových fondoch sa odvíjalo od vyššieho objemu odvedených príspevkov, ktorý za rok 2017 dosiahol hodnotu 525 mil. €. Zvýšený prísun nových prostriedkov možno prisúdiť niekoľkým faktorom. V prvom rade zvýšeniu sadzby povinných príspevkov do druhého piliera dôchodkového sporenia zo 4,0 % na 4,25 % vymeriavacieho základu. Išlo o prvé zo série zvýšení, ktoré majú postupne do roku 2024 priviesť výšku tejto sadzby na úroveň 6 %. Pod vyššiu sumu pripísaných príspevkov sa podpísali tiež rastúci počet sporiteľov, či vyššie nominálne príjmy obyvateľstva. Zhodnotenie prostriedkov v dôchodkových fondoch sa podieľalo necelou jednou štvrtinou na náraste ich NAV.

Suverénne najväčší relatívny medziročný nárast objemu majetku, takmer o polovicu, zaznamenali indexové dôchodkové fondy. Je to do veľkej miery dôsledok zmeny preferencií časti sporiteľov, ktorí sa rozhodli presunúť do indexových fondov prostriedky, ktoré dovtedy držali na osobných účtoch iných typov dôchodkových fondov, najmä dlhopisových. Tieto pohyby prispeli k tomu, že trhový podiel podľa NAV sa v dlhopisových dôchodkových fondoch znížil o 3 p. b. a poklesol tesne pod 80 %, zatiaľ čo zastúpenie indexových fondov sa zvýšilo na 8 % a pomerne rýchlo tak v tomto ukazovateli dobieha akciové fondy.

V priebehu roka 2017 nastali v základnej štruktúre majetku dôchodkových fondov iba relatívne málo výrazné zmeny, ale na druhej strane prestalo platiť viacero trvalejších trendov

Nebyť záveru roka by skladba agregátneho portfólia dlhopisových dôchodkových fondov bola z hľadiska hlavných tried aktív takmer konštantná v celom sledovanom období. Až posledné mesiace priniesli so sebou menší odpredaj dlhopisových nástrojov z týchto fondov, takže sa ich podiel znížil o 2 p. b. na 80 % k 31. 12. 2017. Uvoľnené prostriedky z týchto transakcií ostali uložené na vkladoch v bankách. Väčšiu pozornosť si tento vývoj zasluhuje pri pohľade na dlhodobejší časový úsek. Predstavoval totiž ukončenie niekoľko rokov trvajúceho trendu posilňovania dlhopisovej zložky v majetku tohto typu dôchodkových fondov.

Úbytok investícií do dlhopisov a zvýšenie váhy vkladov v bankách bolo možné pozorovať aj v akciových dôchodkových fondoch. Akurát v tomto prípade bola úprava alokácie o niečo výraznejšia a prebiehala počas celého roka 2017. Podiel akciových investícií ostal v sledovanom období nezmenený na úrovni tesne pod hranicou 70 % NAV, čím sa prerušil niekoľko rokov trvajúci trend rastúceho akciového vystavenia. Na druhej strane spomínaný vývoj dlhopisového zastúpenia nadviazal na dlhodobejšiu klesajúcu tendenciu výskytu tejto triedy aktív v portfóliách akciových dôchodkových fondov.

Zmiešané dôchodkové fondy vykázali v priebehu roka 2017 nárast akciového

vystavenia z 35 % na 44 % NAV. Okrem cieleného nakupovania väčšieho množstva individuálnych akcií, a najmä podielových listov akciového zamerania, k tomu dosť významne prispel aj efekt ocenenia, keďže akciové indexy v tomto období výraznejšie posilňovali. Adekvátne k tomu sa znížil podiel dlhopisovej zložky. Indexové dôchodkové fondy boli aj naďalej tvorené takmer výlučne nepriamymi investíciami do akciových nástrojov.

Niektoré dôchodkové fondy ešte ďalej rozšírili už aj tak výrazné využívanie úrokových derivátov. Konkrétne išlo o úrokové swapy a futures na úrokové sadzby, ktoré by mali zabezpečovať majetok fondov v situácii nárastu úrokových sadzieb. V menšej miere sa v portfóliu vybraných dôchodkových fondov nachádzali aj menové deriváty.

Graf 21 Vývoj rozdelenia priemernej zostatkovej splatnosti dlhopisov v jednotlivých dôchodkových fondoch (roky)

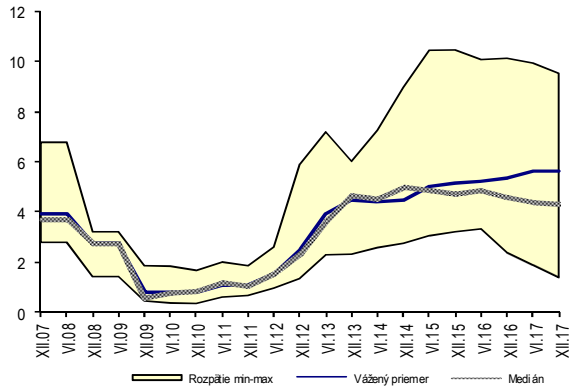

Zdroj: NBS.

Vážená priemerná zostatková splatnosť dlhových cenných papierov ešte v prvom polroku 2017 pokračovala v pozvoľnom rastovom smerovaní z minulosti, keď sa mierne zvýšila o 0,3 roka. V nasledujúcich mesiacoch sa držala okolo konštantnej hladiny 5,6 roka. Uvedený nárast bol však výrazne ťahaný iba troma dlhopisovými dôchodkovými fondmi. Zvyšná väčšina dôchodkových fondov však zaznamenala pokles zostatkovej splatnosti dlhopisov v rozmedzí od jedného mesiaca do jedného roka. Zvýraznilo sa tak roztváranie nožníc medzi váženou priemernou a mediánovou hodnotou ukazovateľa splatnosti, ktorý je už určitý čas v režime mierneho poklesu. Po zohľadnení skutočnosti, že časť dlhopisov v dlhopisových dôchodkových fondoch je oceňovaná nie v reálnej, ale v umorovanej hodnote, možno konštatovať, že durácia, teda miera úrokovej citlivosti, bola nemenná počas roka 2017 i z hľadiska váženého priemeru. Stabilizácia, resp. v mnohých individuálnych prípadoch aj pokles parametrov splatnosti a durácie, je zrejme do istej miery odrazom postupne sa meniacich očakávaní vo vzťahu k budúcemu vývoju úrokových sadzieb.

Potenciál pre dosahovanie úrokového výnosu v portfóliách dôchodkových fondov sa aj v priebehu roka 2017 mierne znižoval. Aj keď úrokové sadzby už nemali klesajúci charakter predošlých rokov, nahrádzanie starších maturujúcich dlhopisov novými znamenalo, že priemerná kupónová sadzba na portfóliu dlhopisov v majetku dôchodkových fondov bola na zostupe. Medziročný pokles z 0,65 % na 0,4 % bol pozorovaný aj pri priemernej úrokovej sadzbe, ktorou sa zhodnocovali prostriedky dôchodkových fondov na termínovaných vkladoch v bankách.

V zatriedení dlhových cenných papierov podľa ekonomického sektora emitenta sa na historické maximum posunul podiel dlhopisov, kde je emitentom nefinančný podnik. Ku koncu roka 2017 bolo takýchto dlhopisov skoro 30 % z celkového objemu dlhopisových nástrojov v sektore. Dlhodobo najväčší podiel prekračujúci 40 % si udržovali štátne dlhopisy, zvyšok pripadal na emisie finančných spoločností.

V predošlých rokoch opakovane dochádzalo k tomu, že podiel slovenských aktív, či už na celkovej NAV, alebo užšie na objeme

úrokových nástrojov, vykazoval pokles. Pre rok 2017 však platil opak a podiel domácich aktív najmä vďaka vyššiemu objemu vkladov v slovenských bankách mierne stúpol. Výskyt dlhopisov s emitentom z krajín mimo OECD sa stabilizoval.

Devízová pozícia z nederivátových nástrojov sa v roku 2017 na úrovni sektora zvýšila iba marginálne, a na jeho konci dosahovala hodnotu 6 % NAV. Ani pri jednotlivých dôchodkových fondoch nebola vykázaná zásadnejšia zmena podielu aktív denominovaných v cudzích menách.

Celková vážená priemerná nominálna výkonnosť dôchodkových fondov za kalendárny rok 2017 bola o niečo nižšia ako v predošlom roku. Vzhľadom na nárast inflácie je rozdiel v reálne vyjadrenej výkonnosti ešte značnejší. V najvýznamnejšej skupine dlhopisových dôchodkových fondoch dosiahlo medziročné nominálne zhodnotenie úroveň 1,1 %. Priemerná medziročná výnosnosť v ostatných troch typoch dôchodkových fondov bola na podobných úrovniach medzi 5,5 % až 6,7 % k 31. 12. 2017.

Sumárny zisk dôchodkových správcovských spoločností za rok 2017 bol pri objeme 16,4 mil. € medziročne vyšší o 14 %. K tomuto výsledku prispelo najmä zvýšenie výnosov z odplát a provízií o 6 % a zároveň zníženie nákladov vynaložených na ich dosiahnutie. Na strane výnosov rástli odplaty za vedenie účtu a za správu, odplata za zhodnotenie naopak mierne klesla. Tak ako bolo zvykom v posledných rokoch, aj v aktuálnom sledovanom období dosiahli všetky dôchodkové správcovské spoločnosti kladný hospodársky výsledok.

Doplnkové dôchodkové sporenie

Zvýšenie počtu účastníkov aj objemu spravovaného majetku dosiahlo maximum za posledných 10 rokov

Počet účastníkov v sektore doplnkového dôchodkového sporenia sa počas roka 2017 zvýšil o viac ako 32 tisíc a v jeho závere tak dosiahol úroveň 757 tisíc. Tento nárast bol najvyšší za posledných minimálne desať rokov. Vývoj účastníkov bol pokračovaním nastúpeného trendu obnoveného záujmu o doplnkové dôchodkové sporenie, ktorý sa začal odvíjať v druhej polovici roka 2014 a postupne naberá na intenzite. Počet poberateľov dávok sa za posledné štyri roky tiež uberá jedným smerom, avšak v tomto prípade nadol. Množina poberateľov dávok sa v roku 2017 zúžila o viac ako 4 tisíc. Či už išlo o nárast na strane počtu sporiteľov, alebo pokles pri poberateľoch, v oboch prípadoch sa na nich podieľali všetky doplnkové dôchodkové spoločnosti v sektore.

Kumulácia prostriedkov v treťom pilieri dôchodkového sporenia napredovala v roku 2017 dynamickým tempom na úrovni 12,5 %. V absolútnom vyjadrení dosiahol prírastok čistej hodnoty aktív (NAV) 213 mil. €, čo je o takmer tretinu viac ako v predchádzajúcom roku. Dokonca možno hovoriť o najvyššom medziročnom náraste objemu spravovaných aktív od roku 2007. O tri štvrtiny z nárastu NAV v sledovanom období sa postaral čistý tok prostriedkov. Ten pozostával z rozdielu medzi odvedenými príspevkami, ktoré podobne ako v predošlých rokoch vzrástli, a vyplatenými dávkami, ktorých objem bol už naopak dlhšie mierne na zostupe. Zostávajúcu jednu štvrtinu vygenerovalo zhodnotenie aktív v doplnkových dôchodkových fondoch, ktoré patrilo historicky k tým vyšším.

Graf 22 Vývoj príspevkov, vyplatených dávok a zmien celkovej NAV v sektore DDS (mil. EUR)

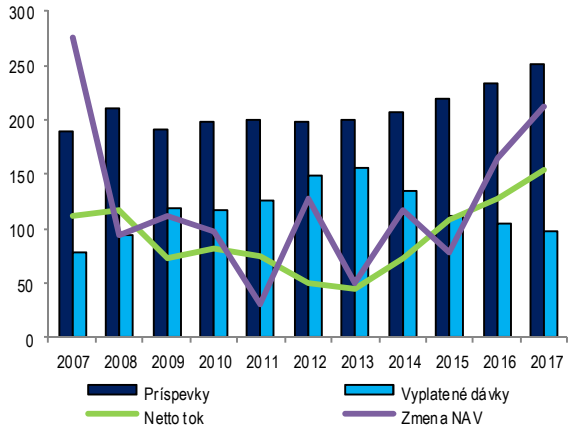

Zdroj: NBS, MPSVaR SR.

Ku dňu 31. 12. 2017 sa čistá hodnota aktív v systéme nachádzala na úrovni 1,92 mld. €. Niečo vyše 70 % z toho bolo koncentrovaných v štyroch najväčších príspevkových doplnkových dôchodkových fondoch s vyváženým investičným charakterom. Dominancia týchto fondov sa však aj v roku 2017 pozvoľne znižovala. Ich podiel na náraste NAV za uplynulý rok bol zhruba polovičný. Zvyšné menšie doplnkové dôchodkové fondy teda vykazovali pri tempe 26 % až trojnásobne rýchlejší relatívny rast ako skupina veľkých fondov. Význam výplatných doplnkových dôchodkových fondov z hľadiska stavu aj zmeny NAV bol menší ako 5 %. Po dlhšom období došlo k tomu, že počet doplnkových dôchodkových fondov sa znížil. Dva príspevkové fondy jednej doplnkovej dôchodkovej spoločnosti počnúc septembrom zanikli a ich aktíva boli presunuté do jedného z ďalších príspevkových fondov v správe danej spoločnosti.

Vo veľkých vyvážených doplnkových dôchodkových fondoch sa prehĺbilo akciové vystavenie; úroková citlivosť dlhopisového portfólia klesla naprieč sektorom

Vo vývoji zloženia aktív doplnkových dôchodkových fondov s vyváženou investičnou stratégiou pretrvávali v roku 2017 tendencie pozorované už niekoľko minulých rokov. Predovšetkým išlo o zvýšenie podielu nástrojov akciovej povahy z 20 % na 26 % NAV. Aj keď rastúce ceny akcií na burzách prispeli k zvýšeniu hodnoty týchto investícií v doplnkových dôchodkových fondoch, rozhodujúci vplyv malo aktívne prikupovanie nových akciových titulov, najmä prostredníctvom podielových listov a ETF. Proti tomu, tiež v súlade s dlhodobým trendom, zastúpenie dlhopisovej zložky sa znížilo z dvoch tretín na niečo málo cez polovicu aktív týchto doplnkových dôchodkových fondov. Ešte výraznejší bol úbytok priamo držaných dlhových cenných papierov. Ten bol však čiastočne kompenzovaný vyšším dopytom po podieloch v investičných fondoch dlhopisového zamerania. Vyššiu váhu v štruktúre aktív nadobudla počas roka 2017 tretia základná zložka v podobe vkladov v bankách.

Zmeny, ktoré nastali v skladbe portfólia rastovo zameraných doplnkových dôchodkových fondov boli pomerne nevýrazné a nevymykali sa bežnej volatilite podielov jednotlivých zložiek z minulosti. Zastúpenie pre tieto fondy ťažiskových akciových nástrojov sa okolo druhého štvrťroka krátkodobo zvýšilo, ale v medziročnom porovnaní ostalo na nezmenenej hladine zhruba 47 % NAV. Mierne sa zvýšil podiel dlhopisovej zložky tak, že na konci roka 2017 predstavoval 30 % objemu aktív. Podobne ako pri rastových fondoch naberalo na význame nepriame dlhopisové vystavenie. Kým na začiatku sledovaného obdobia bol vzájomný pomer priamych dlhopisových investícií k nepriamym dva ku jednej, v jeho závere sa

ich význam už vyrovnal. Podiel prostriedkov na vkladoch v bankách sa ešte v prvých mesiacoch roka 2017 znížil pod hranicu 20 % a v ďalšom priebehu sa už príliš nemenil.

Do tretice sa zopakoval scenár substitúcie medzi individuálnymi dlhopismi a nepriamymi dlhopisovými nástrojmi aj v prípade výplatných doplnkových dôchodkových fondov. Výsledné dlhopisové vystavenie sa medziročne zredukovalo o 2 percentuálne body a 66 % NAV v tejto skupine fondov. Zodpovedajúco k tomu sa posilnilo postavenie vkladov v bankách.

Niekoľko doplnkových dôchodkových fondov využívalo pri riadení portfólia aj derivátové nástroje. Časť z nich mala zabezpečovací charakter menového a úrokového rizika, ale vybrané fondy ich využívali aj na nadobúdanie pozícií v rôznych podkladových aktívach.

Vývoj váženej priemernej zostatkovej splatnosti dlhových cenných papierov za rok 2017 naznačil, že obdobie jej prakticky neustáleho rastu sa skončila. Od druhého štvrťroka sa ukazovateľ zostatkovej splatnosti začal uberať smerom nadol. Výsledná miera poklesu za kalendárny rok dosiahla 0,8 roka a k poslednému dňu decembra 2017 figuroval tento parameter na úrovni 5,5 roka. Zníženie splatnosti sa odohralo v dlhopisovom portfóliu prevažnej väčšiny individuálnych doplnkových dôchodkových fondov. Rovnaké závery platia aj z pohľadu ukazovateľa durácie.

V roku 2017 sa natiahol trend znižovania podielu dlhopisov v majetku doplnkových dôchodkových fondov, ktorých emitentom je slovenský subjekt. Dlhopisy domácich dlžníkov predstavovali k 31. 12. 2017 menej ako 8 % NAV v sektore, pričom na začiatku roka to bolo viac ako 12 %. Celkové zastúpenie slovenských aktív sa však znížilo miernejšie, zásluhou zvýšenej alokácie prostriedkov na vkladoch v domácich bankách. Z hľadiska regionálneho vystavenia stojí za pozornosť prudký nárast váhy dlhopisov z rozvíjajúcich sa ekonomík z nuly na 22 % NAV v jednom výplatnom doplnkovom dôchodkovom fonde.

V priemere za celý sektor bola ku koncu roka 2017 jedna štvrtina aktív denominovaná v cudzích menách, čo bola nezmenená hodnota v porovnaní s januárom 2017. V niektorých mesiacoch sa tento pomer vyšplhal ešte o trochu vyššie. Devízové aktíva boli koncentrované vo vyvážených a rastových doplnkových dôchodkových fondoch, kde ich podiel v individuálnych prípadoch dosahoval až polovicu zo všetkých aktív.

Medziročná priemerná nominálna výkonnosť za všetky doplnkové dôchodkové fondy dosiahla hodnotu 3,7 % k 31. 12. 2017. Miera nominálneho zhodnotenia v jednotlivých typoch fondov sa však výraznejšie odlišovala. Najvyšší výnos na úrovni 8,2 % zaznamenali rastovo orientované doplnkové dôchodkové fondy. Priemer za vyvážené fondy bol 3,3 % a v skupine príspevkových konzervatívnych fondov spolu s výplatnými 0,2 %.

Kolektívne investovanie

Dynamický rast aktív v kolektívnom investovaní porovnateľný s historickým rekordom spred desiatich rokov

Rok 2017 sa na Slovensku vyznačoval výrazným nárastom dopytu po investovaní prostredníctvom kolektívneho investovania. Čistá hodnota aktív (NAV) v tuzemských a zahraničných podielových fondoch distribuovaných v SR sa zvýšila o 1 032 mil. €. Táto hodnota prírastku prekonala aj pre sektor veľmi úspešné roky 2013 - 2014 a tesne sa priblížila historickému rekordu ešte z roku 2017. Oproti bezprostredne predchádzajúcemu roku sa tempo kumulácie prostriedkov v podielových fondoch zrýchlilo trojnásobne. Oživenie sa dostavilo najmä na strane tuzemských podielových fondov, ktoré sa postarali

o zhruba dve tretiny celkového nárastu NAV. Akcelerácia bola zaznamenaná aj pri zahraničných podielových fondoch, hoci v porovnaní s tuzemským segmentom menej výrazná. Aj to však postačovalo na vytvorenie nového historického rekordu z pohľadu absolútnej výšky prírastku v tejto skupine fondov.

Nárast objemu spravovaných aktív vykázali všetky tuzemské správcovské spoločnosti. Medziročné dynamiky v jednotlivých spoločnostiach sa však pohybovali v pomerne širokom pásme od 5 % do 56 %. Vo všeobecnosti si viac polepšili menšie správcovské spoločnosti v zmysle NAV ich podielových fondov, čo znamenalo mierny krok k vyrovnaniu trhových podielov v sektore.

Čisté predaje v tuzemských podielových fondoch dosiahli za rok 2017 úroveň 529 mil. EUR a postarali sa tak rozhodujúcou mierou o celkový nárast ich NAV. Takýto rozsah čistých predajov predstavoval viac ako 5-násobný skok v porovnaní s rokom 2016. Najväčší prílev prostriedkov od klientov bol pozorovaný v posledných dvoch mesiacoch sledovaného obdobia, keď v oboch z nich pribudlo okolo 80 mil. €.

Graf 23 Zmeny objemu NAV v tuzemských a zahraničných podielových fondoch (mil. EUR)

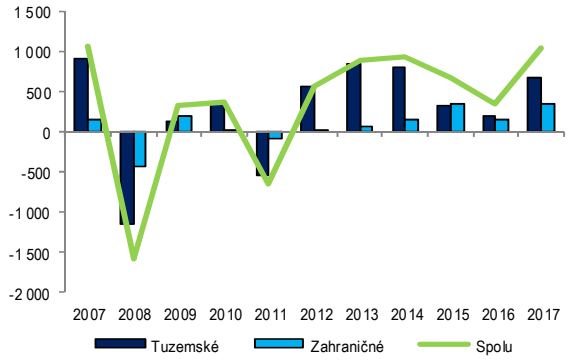

Zdroj: NBS, SASS.

Jednoznačne najväčší prísun nových prostriedkov do tuzemských podielových fondov prišiel tradične zo sektora domácností. Nezanedbateľný podiel na nákupe podielových listov mali počas roka 2017 aj poisťovne. Naopak zo strany ostatných finančných sprostredkovateľov prišli pomerne výrazné redemácie.

Dopyt klientov bol koncentrovaný v zmiešaných podielových fondoch, dlhopisové fondy zaznamenali redemácie

Najvyšší rozsah nárastu NAV (651 mil. €) aj čistých predajov (559 mil. €) sa v roku 2017 realizoval v zmiešaných podielových fondoch. Dopyt po investovaní v tejto kategórii tuzemských podielových fondov bol kľúčový pre pozitívny celkový trend týchto veličín v sledovanom období. S odstupom nasledovali realitné podielové fondy, kde sa suma aktív zvýšila o 162 mil. € a čisté predaje boli len o niečo nižšie. Aj v tomto prípade boli dosiahnuté lepšie hodnoty ako v predošlom roku, a to zhruba o polovicu.

Graf 24 Zmena NAV a čisté predaje v jednotlivých kategóriách tuzemských podielových fondov (mil. EUR)

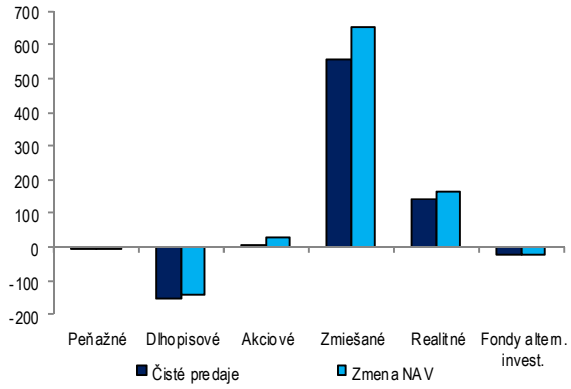

Zdroj: NBS.

Dlhopisové podielové fondy sa vyznačovali relatívne vysokým objemom redemácií (151 mil. €), čím sa v mierne intenzívnejšej podobe zopakovala situácia z roka 2016. Ešte

výraznejšie odpredaje podielových listov domácnosťami boli zmiernené nákupmi zo strany subjektov finančného sektora. Odlev prostriedkov v hodnote zhruba 20 mil. € zasiahol aj podielové fondy alternatívnych investícií. Čisté predaje v kategóriách peňažných fondov a akciových fondov dosiahli v sledovanom období iba zanedbateľné objemy, len pri akciových fondoch sa zásluhou signifikantného vplyvu výkonnosti zvýšil objem aktív o 28 mil. €.

Zmiešané a dlhopisové podielové fondy, ktoré končili rok 2016 s prakticky rovnakým stavom NAV, sa vplyvom vyššie uvedených protichodných zmien od seba v aktuálnom sledovanom období odpútali. Kategória zmiešaných fondov tak prebrala pozíciu skupiny podielových fondov s najväčším objemom spravovaných aktív, ktorá v minulosti patrila práve dlhopisovým fondom.

Zo zahraničných podielových fondov sa čistá hodnota aktív zodpovedajúca predajom v SR najviac rozrástla v kategórii akciových. Zvýšený dopyt sa ukázal aj pri zmiešaných a dlhopisových podielových fondoch. Ostatné kategórie zaznamenali za rok 2017 iba pozvoľný rast NAV, resp. v prípade štruktúrovaných podielových fondov dokonca mierny pokles.

Vo viacerých kategóriách tuzemských podielových fondov nastala na agregátnej úrovni zmena v základnej štruktúre aktív. V akciových a zmiešaných fondoch sa podobne ako v predošlom roku zvýšilo zastúpenie akcií a podielových listov, ktoré už aj predtým predstavovali ich najdôležitejšiu zložku. V realitných podielových fondoch sa otočil predošlý trend a váha priamych či nepriamych investícií do nehnuteľností sa znížila.

Priemerná ročná nominálna výkonnosť celkovo za všetky podielové fondy v sektore, tuzemské i zahraničné, bola v roku 2017 pri hodnote 2,3 % len o trochu nižšia ako v predošlom kalendárnom roku. Najvyššie zhodnotenie na úrovni 7,3 % dosiahli akciové podielové fondy. Kategória zmiešaných fondov zaznamenala priemerný výnos 2,4 % a identickú výkonnosť vykázali aj realitné podielové fondy. Najmenej sa darilo podielovým fondom orientovaným na úrokové nástroje. Dlhopisové fondy nominálne zarobili 0,5 % a peňažné sa dokonca prezentovali negatívnou výkonnosťou vo výške -1,5 %.

Sumárny zisk tuzemských správcovských spoločností za rok 2017 bol s hodnotou 16,5 mil. € o 14 % nižší ako v predchádzajúcom roku. Čisté výnosy z poplatkov a provízií boli pritom medziročne o takmer desatinu vyššie. Negatívny rozdiel ziskovosti v neprospech aktuálneho sledovaného obdobia však ide na vrub nižších výnosov z niektorých mimoriadnych položiek výsledovky, konkrétne prijatých dividend a výnosov zo zrušenia rezerv. Všetky správcovské spoločnosti uzavreli rok s kladným hospodárskym výsledkom. Situácia z hľadiska medziročného vývoja bola heterogénna, keď si tri správcovské spoločnosti pohoršili a ostatným, naopak, zisk vzrástol.

3. INDIKÁTORY OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

Všeobecné poznámky:

Vyjadrenie 31. 12. 2016 = 1 pri indexe znamená, že príslušný index bol normovaný takým spôsobom, že k uvedenému dátumu (31. 12. 2016) bola jeho hodnota 1.

Indikátory rizík plynúcich z makroekonomického prostredia

P1 Indikátor sentimentu (PMI) v priemysle vo vybraných ekonomikách

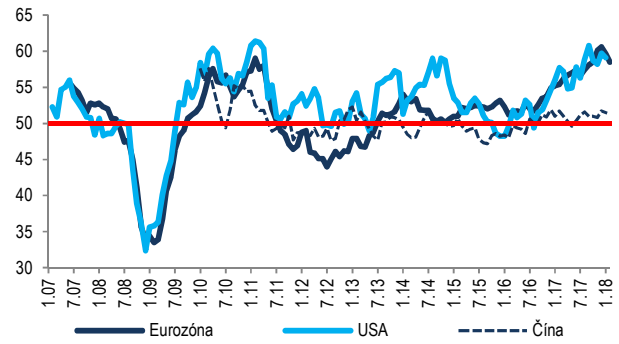

Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátora je v časti Terminológia a skratky.

P2 Indikátor sentimentu (PMI) v službách vo vybraných ekonomikách

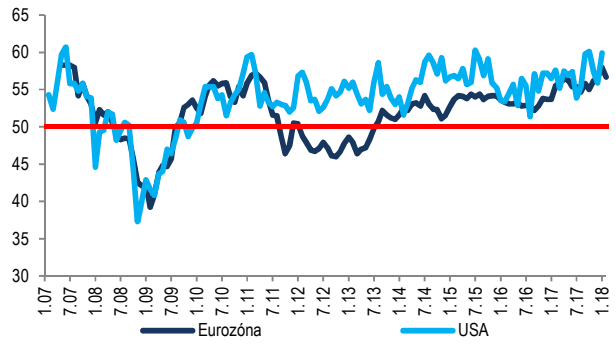

Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátora je v časti Terminológia a skratky.

P3 Indikátory spotrebiteľskej dôvery v USA

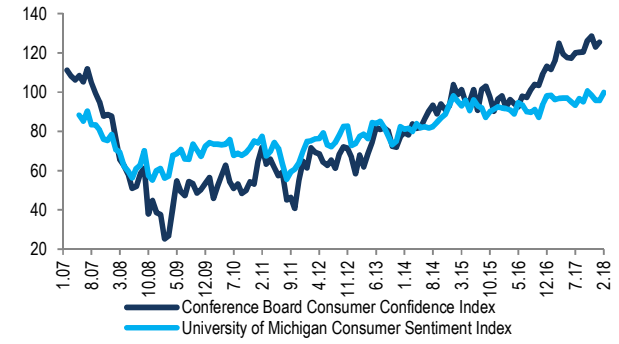

Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Na grafe sú zobrazené indexy spotrebiteľskej dôvery v USA zostavované dvoma rôznymi inštitúciami.

P4 Indikátory ekonomického sentimentu v eurozóne

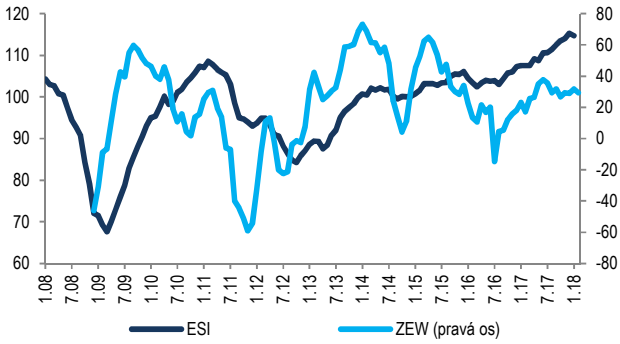

Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátorov je v časti Terminológia a skratky.

P5 Vývoj miery nezamestnanosti vo vybraných ekonomikách (%)

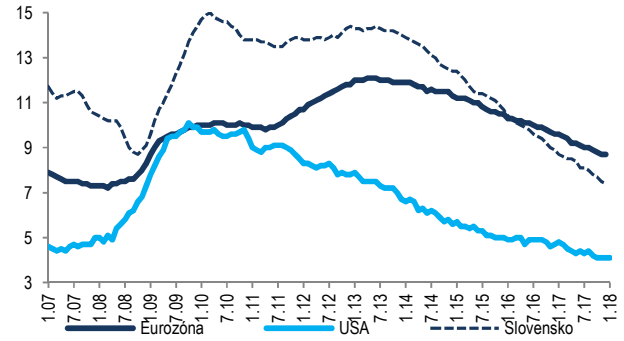

Zdroj: Eurostat, Bureau of Labor Statistics.
Poznámka: Sezónne očistené.

P6 Vývoj spotrebiteľskej inflácie vo vybraných ekonomikách (%)

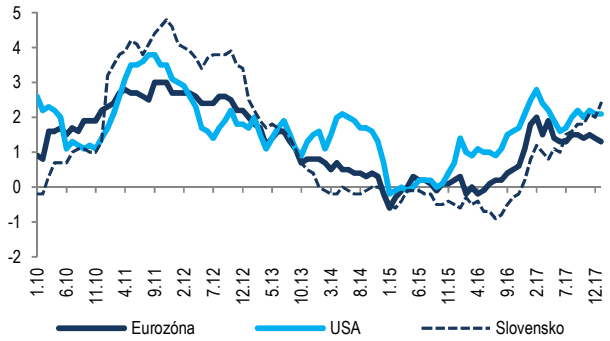

Zdroj: Eurostat, Bureau of Labor Statistics.
Poznámka: Medziročné zmeny indexu spotrebiteľských cien v percentách.

P7 Indexy vývoja priemyselnej produkcie vo vybraných ekonomikách

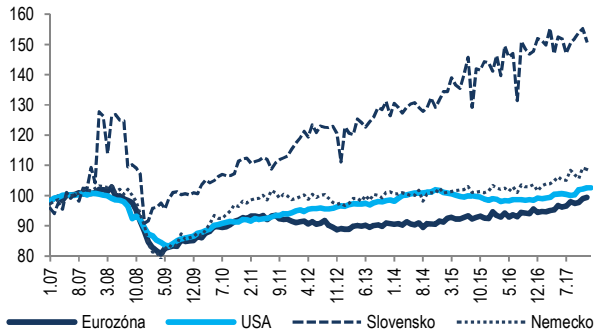

Zdroj: Eurostat, US Federal Reserve.
Poznámky: Rebalansované (priemer 2007=100).
Sezónne očistené.

P8 Indexy vývoja maloobchodného predaja vo vybraných ekonomikách

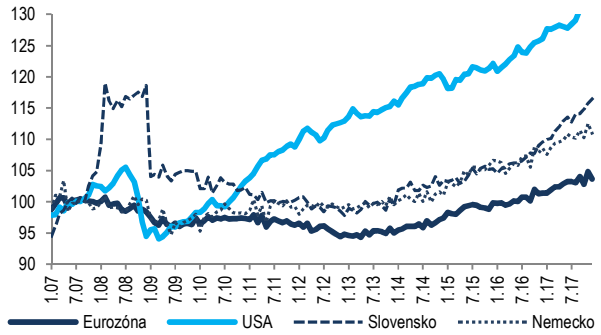

Zdroj: Eurostat, US Department of Commerce.
Poznámky: Rebalansované (priemer 2007=100).
Sezónne očistené.

P9 Saldo verejných financií za rok 2016 v krajinách EÚ (%)

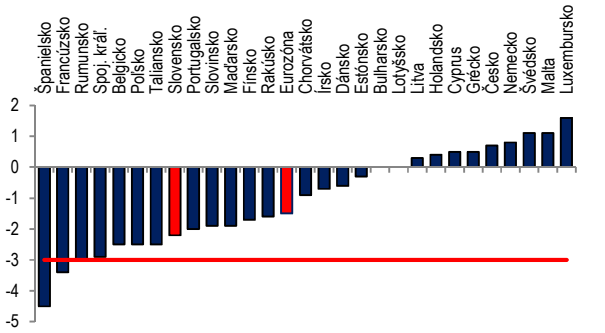

Zdroj: Eurostat.
Poznámka: Saldo vyjadrené ako podiel na HDP v percentách.

P10 Hrubý štátny dlh v 3. štvrťroku 2017 v krajinách EÚ (%)

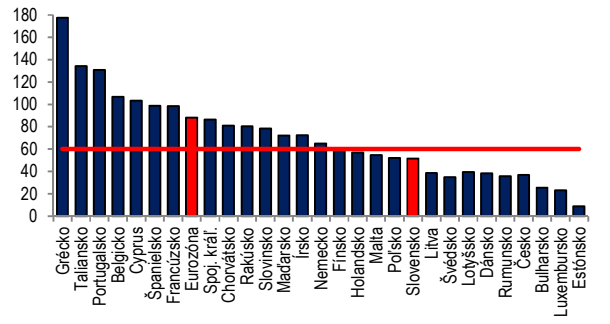

Zdroj: Eurostat.
Poznámka: Hrubý dlh vyjadrený ako podiel na HDP v percentách.

Indikátory rizík plynúcich z finančných trhov

P11 Indexy vývoja cien komodít (31. 12. 2016 = 1)

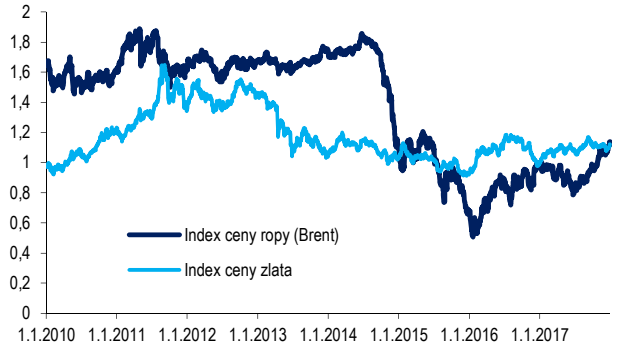

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P12 Indexy vývoja výmenných kurzov (31. 12. 2016 = 1)

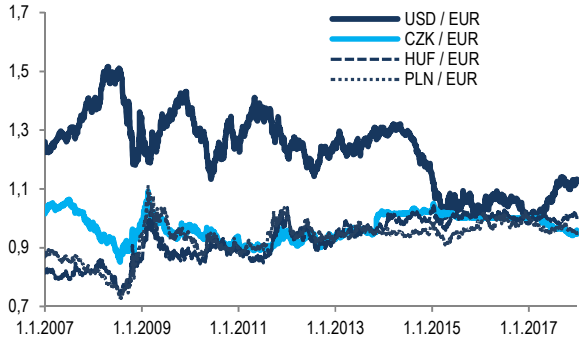

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P13 Indexy vývoja akciových indexov (31. 12. 2016 = 1)

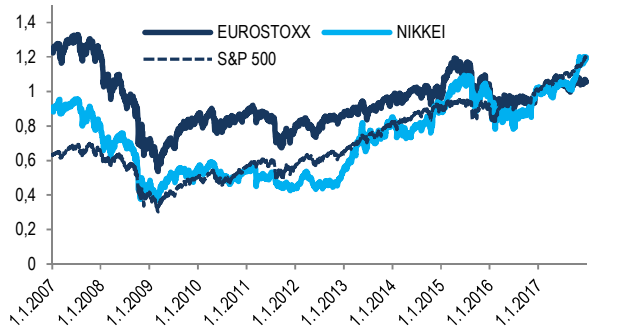

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P14 Indexy cien akcií materských spoločností 5 najväčších domácich bánk (31. 12. 2016 = 1)

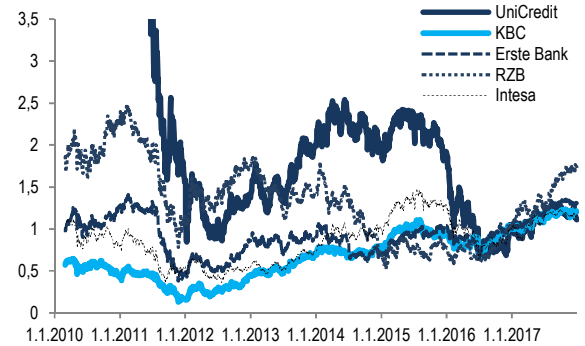

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P15 Strmosť výnosovej krivky vo vybraných ekonomikách (v p. b.)

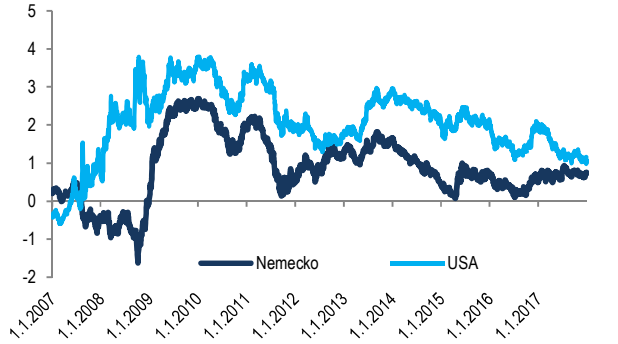

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Strmosť výnosovej krivky je vyjadrená ako rozdiel výnosu do splatnosti 10-ročných a 3-mesačných vládnych dlhopisov.
p. b. - percentuálny bod

P16 Volatilita akciových indexov

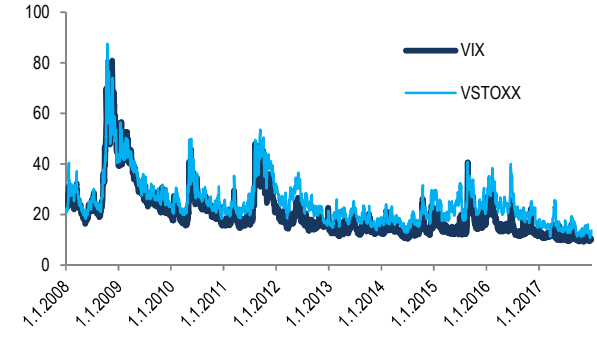

Zdroj: Bloomberg.

P17 Vývoj indexov CDS spreadov (v b. b.)

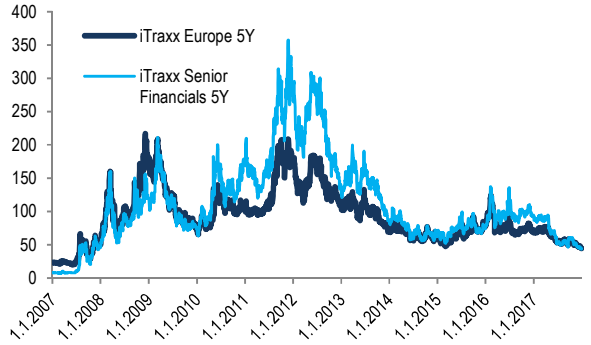

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámka: b. b. - bázický bod.

P18 Vývoj CDS materských spoločností najväčších slovenských bánk (v b. b.)

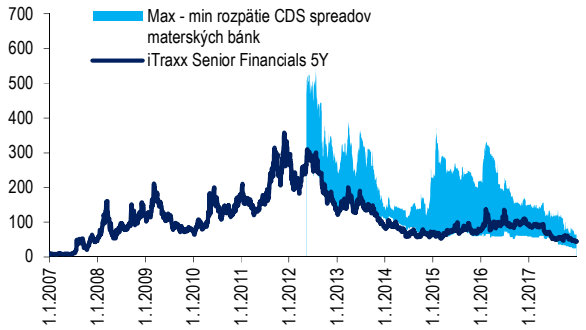

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámka: b. b. - bázický bod.

P19 Vývoj 3-mesačných sadzieb a OIS spreadu (v %, resp. v p. b.)

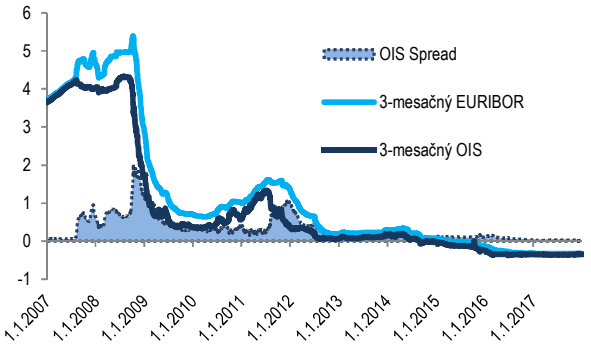

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P20 Vývoj cien swapov naviazaných na infláciu (%)

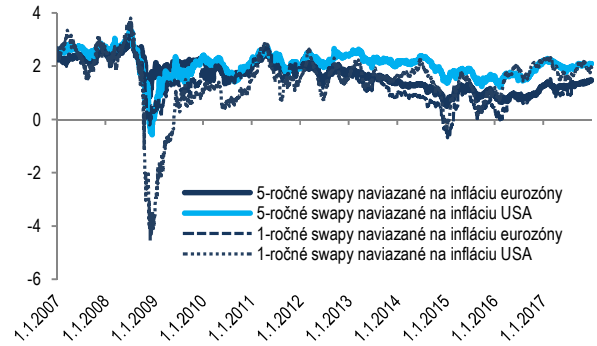

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámka: Cena swapov naviazaných na infláciu je definovaná v časti Terminológia a skratky.

P21 Kreditné spready 5-ročných štátnych dlhopisov s vyššou mierou rizika (v p. b.)

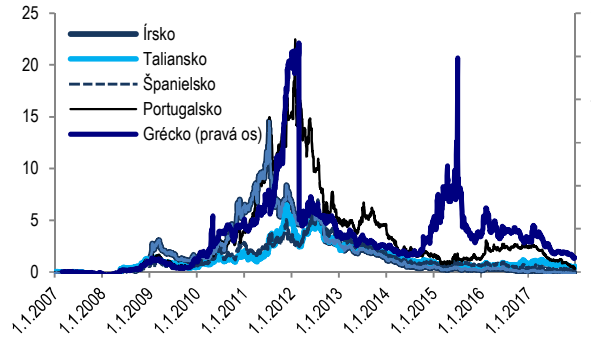

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Na zvislej osi je zobrazený rozdiel výnosu päťročných dlhopisov emitovaných jednotlivými krajinami a 5-ročnej OIS sadzby, ktorá reprezentuje úrokovú sadzbu na 5-ročné obdobie s nízkou mierou kreditného rizika.
p. b. - percentuálny bod

P22 Kreditné spready 5-ročných štátnych dlhopisov krajín strednej Európy a Nemecka (p. b.)

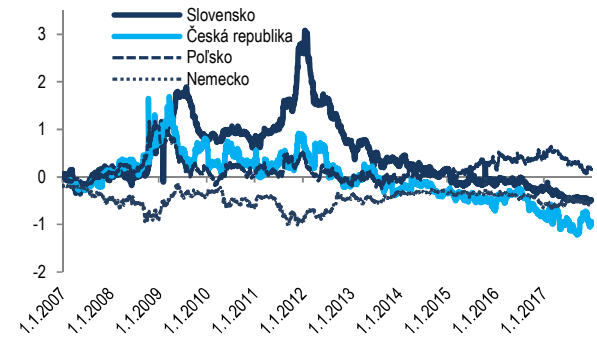

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Na grafe je zobrazený rozdiel medzi percentuálnym výnosom 5-ročných štátnych dlhopisov denominovaných v domácej mene jednotlivých krajín a 5-ročnou swapovou sadzbou pre príslušnú menu.
p. b. - percentuálny bod

Indikátory kreditného rizika podnikov

P23 Export a podnikateľské prostredie

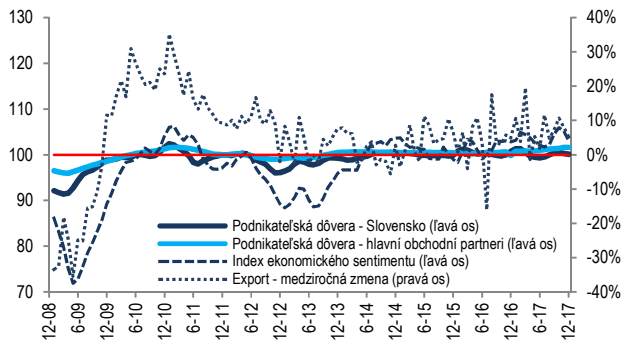

Zdroj: NBS, OECD, ŠÚ SR.

P24 Export a tržby podnikov

Zdroj: ŠÚ SR, OECD, Ministerstvo hospodárstva SR, NBS.

P25 Úroveň tržieb vo vybraných odvetviach v porovnaní s obdobím 06/2007-06/2008

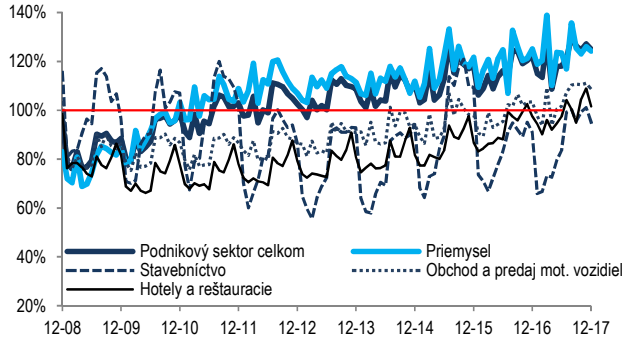

Zdroj: ŠÚ SR.

P26 Vývoj úverov a tržieb v podnikovom sektore

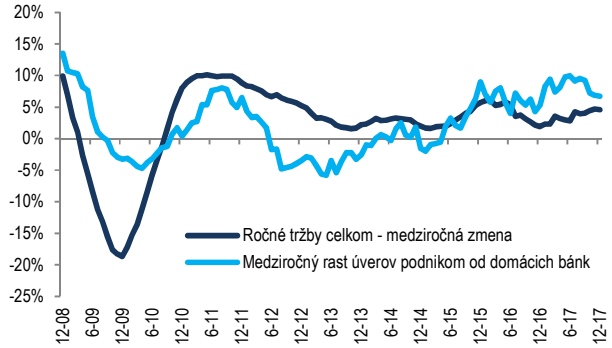

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

P27 Úrokové rozpätia pri nových úveroch podnikom

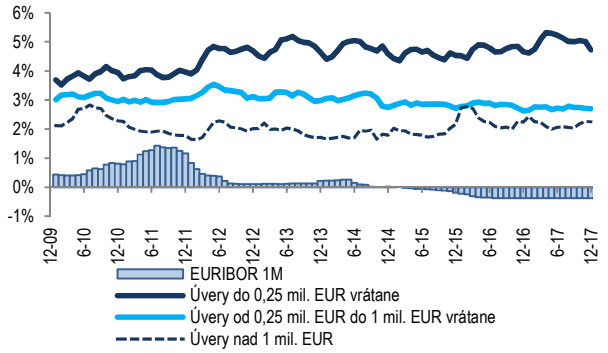

Zdroj: NBS, EBF.
Poznámka: Rozpätie je definované ako rozdiel mesačnej sadzby EURIBOR a priemernej sadzby na nové úvery príslušnej kategórie.

P28 Zlyhané úvery a miery zlyhania

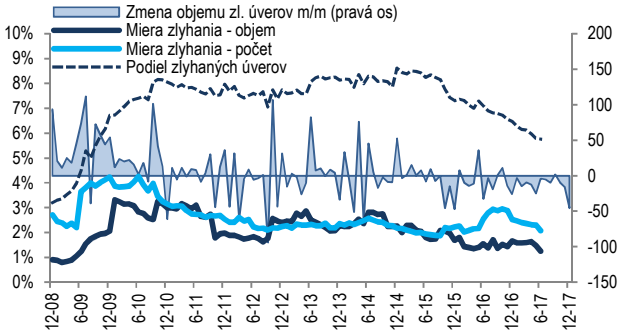

Zdroj: NBS.
Poznámka: Miery zlyhania predstavujú podiel počtu/objemu úverov, ktoré prešli z kategórie nezlyhané do kategórie zlyhané v priebehu ročného horizontu, ku počtu/objemu úverov v kategórii nezlyhané na začiatku ročného horizontu. Hodnoty na pravej osi sú mil. EUR.

P29 Úvery v riziku

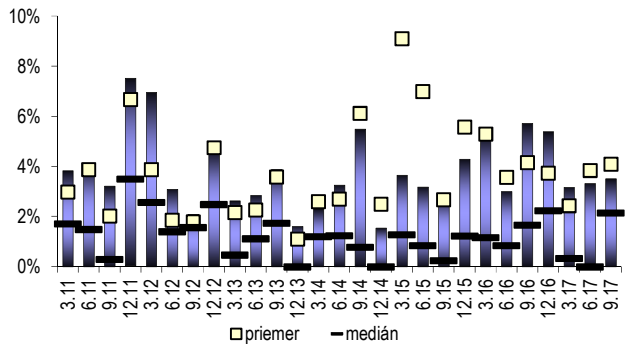

Zdroj NBS.
Poznámka: Zobrazené je medzikvartilové rozpätie.

P30 Úverové zaťaženie – rozklad na zložky

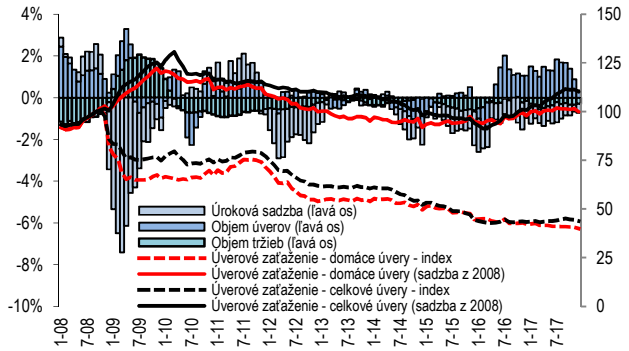

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.
Poznámka: Hodnoty na pravej osi sú v mil. EUR.

P31 Komerčné nehnuteľnosti: Vývoj v kancelárskom segmente

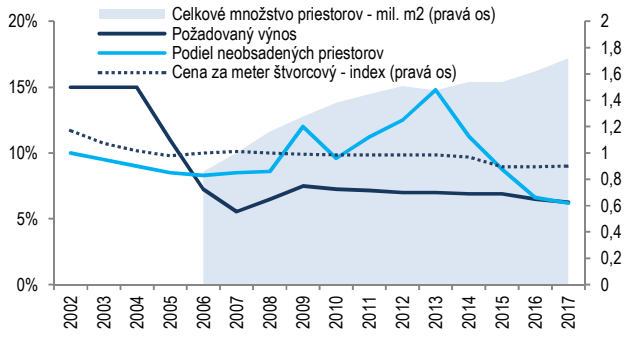

Zdroj: CBRE, JLL, NBS.
Poznámka: Údaje popisujú vývoj cien a obsadenosť v Bratislave.

P32 Komerčné nehnuteľnosti: Predaje v rezidenčnom segmente – nové byty

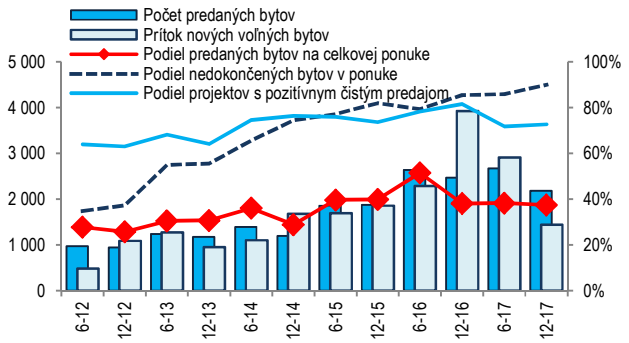

Zdroj: Lexxus, a. s., NBS.
Poznámka: Údaje popisujú vývoj v Bratislave.

P33 Porovnanie bilancie a tržieb podnikov

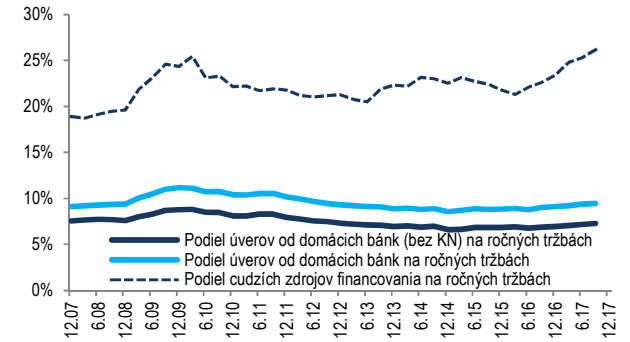

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.
Poznámka: KN – komerčné nehnuteľnosti.

P34 Štruktúra záväzkov nefinančných spoločností

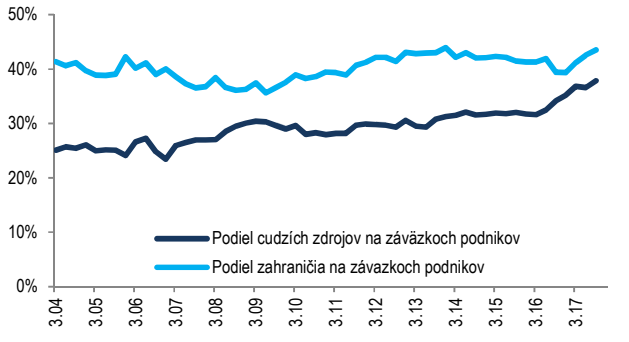

Zdroj: NBS.

Indikátory kreditného rizika domácností

P35 Medziročný rast úverov retailu

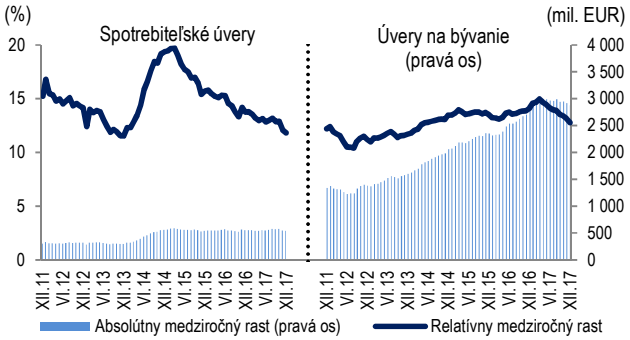

Zdroj: NBS.

P36 Zadlženosť domácností na Slovensku a vo vybraných štátoch

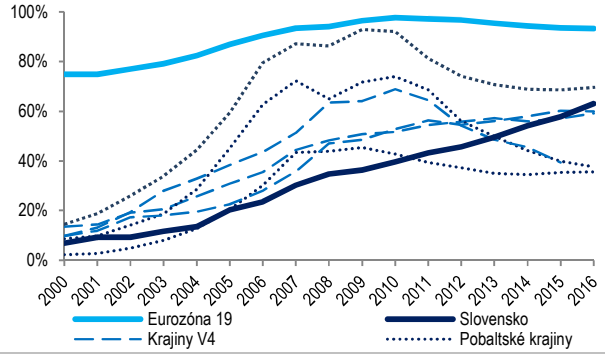

Zdroj: Eurostat.
Poznámky: Ukazovateľ sa vypočíta ako podiel celkového dlhu domácností na disponibilnom príjme v %. Eurozóna 19 – priemer eurozóny.

P37 Zmeny úverových štandardov a dopytu po úveroch podľa bankového dotazníka o úverových štandardoch

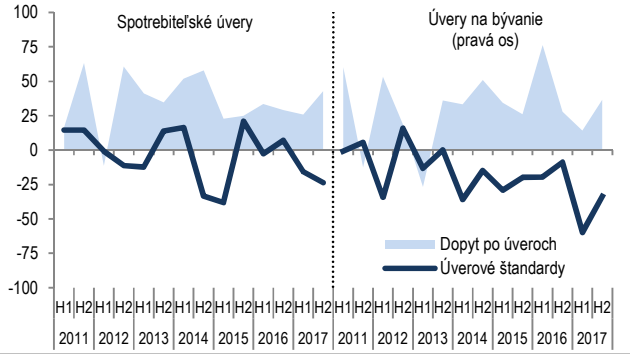

Zdroj: Bank Lending Survey, NBS.
Poznámky: Údaje sú v čistých percentuálnych podieloch. Kladné hodnoty znamenajú zvýšenie dopytu, resp. uvoľňovanie podmienok.

P38 Pomer objemu úverov k hodnote zabezpečenia (LTV) na novej produkcii (%)

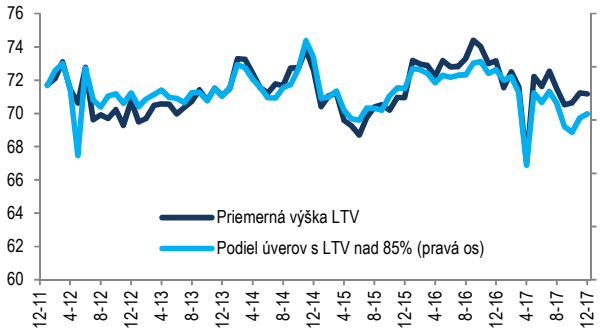

Zdroj: NBS.
Poznámka: Ukazovateľ je definovaný v časti Terminológia a skratky.

P39 Čisté miery zlyhania retailových úverov (%)

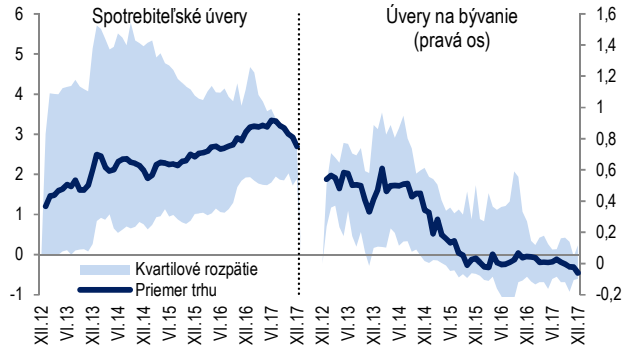

Zdroj: ŠÚ SR.
Poznámka: Čistá miera zlyhania predstavuje podiel čistej zmeny objemu zlyhaných úverov za 12 mesiacov na stave úverov na začiatku obdobia. Čitateľ je očistený aj o vplyv odpisov a odpredajov.

P40 Podiel zlyhaných retailových úverov (%)

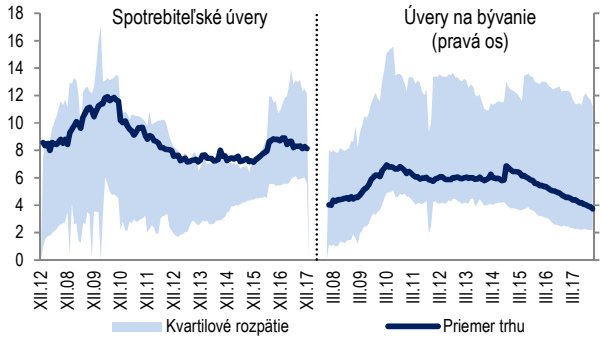

Zdroj: NBS.

P41 Index spotrebiteľskej dôvery a jeho zložky

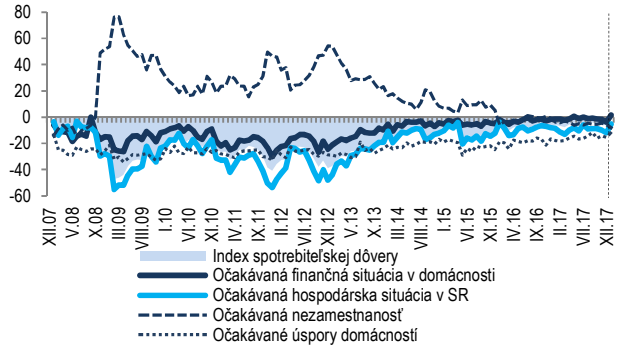

Zdroj: ŠÚ SR.

P42 Stav a prítok počtu nezamestnaných podľa príjmových skupín

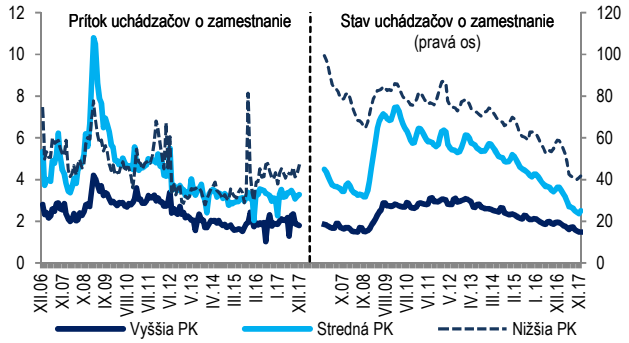

Zdroj: ÚPSVaR SR.
Poznámky: Na ľavej a pravej osi sú počty uchádzačov o zamestnanie v tis. osôb. Príjmové kategórie sú definované v časti Terminológia a skratky.

P43 Index reálnych miezd podľa vybraných odvetví

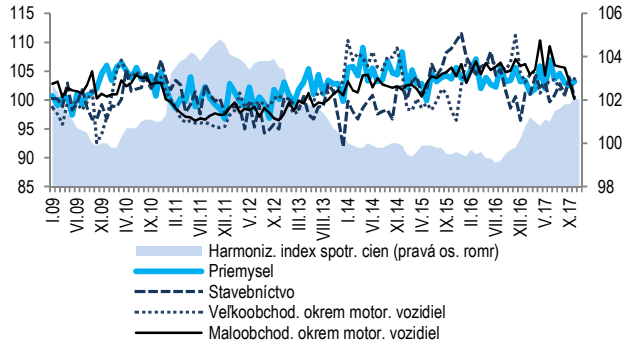

Zdroj: ŠÚ SR.

P44 Index dostupnosti bývania (31. 3. 2004 = 100)

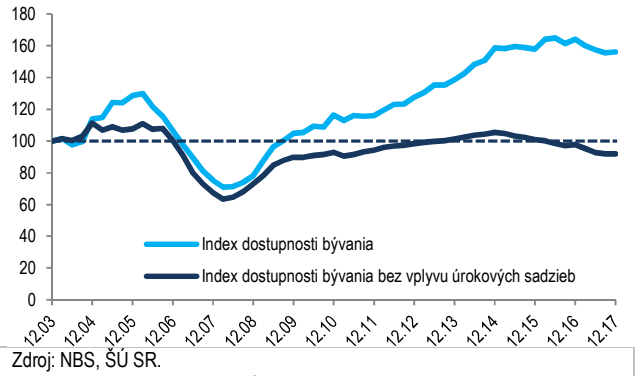

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.
Index dostupnosti bývania je definovaný v časti Terminológia a skratky.

Indikátory trhových rizík a rizika likvidity

P45 Value at Risk pri investíciách do rôznych typov finančných nástrojov

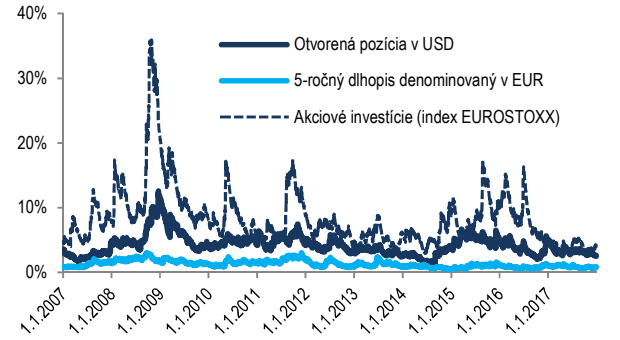

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z danej investície), ktorá by s pravdepodobnosťou 99 % nemala byť prekročená počas 10 dní. Táto strata bola vypočítaná na základe výpočtu volatility rizikových faktorov pomocou exponenciálne vážených kĺzavých priemerov.

P46 Citlivosť na jednotlivé typy rizík v sektore bánk

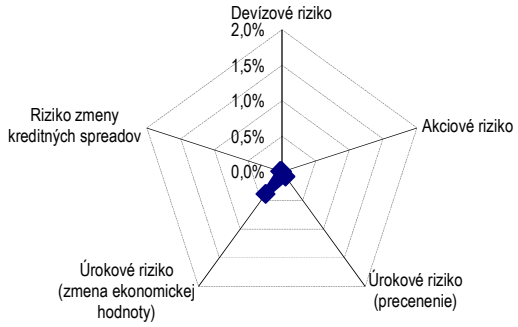

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z aktív) v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky.
Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2016, tmavomodrá k 31. decembru 2017.

P47 Citlivosť na jednotlivé typy rizík v sektore fondov DSS

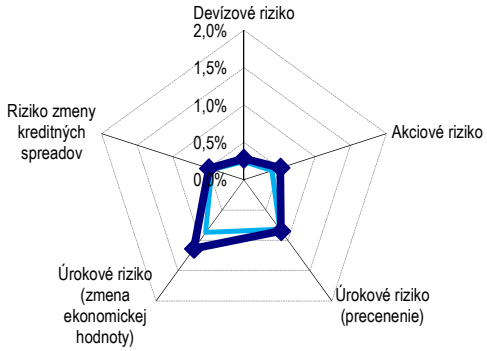

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z NAV) v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky. Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2016, tmavomodrá k 31. decembru 2017.

P48 Citlivosť na jednotlivé typy rizík v sektore fondov DDS

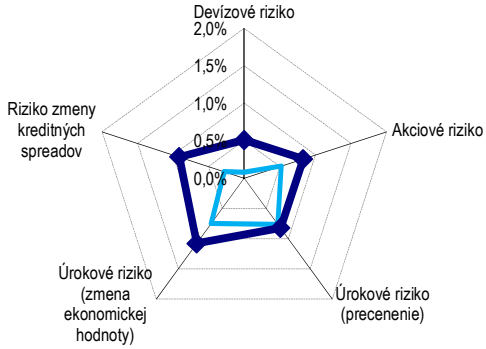

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z NAV) v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky. Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2016, tmavomodrá k 31. decembru 2017.

P49 Citlivosť na jednotlivé typy rizík v sektore kolektívneho investovania

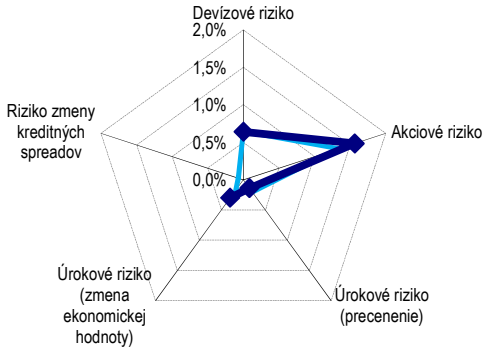

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z NAV) v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky. Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2016, tmavomodrá k 31. decembru 2017.

P50 Citlivosť aktív poisťovní na jednotlivé typy rizík

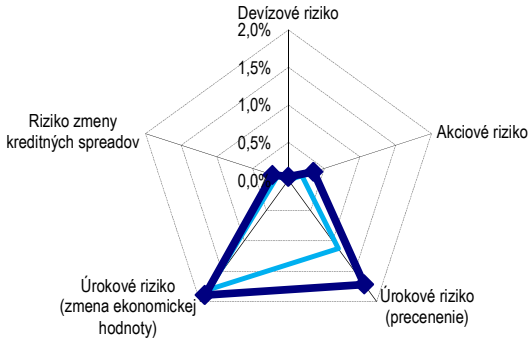

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú percentuálny pokles hodnoty aktív v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky. Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2016, tmavomodrá 31. decembru 2017.

P51 Ukazovateľ úverov ku vkladom

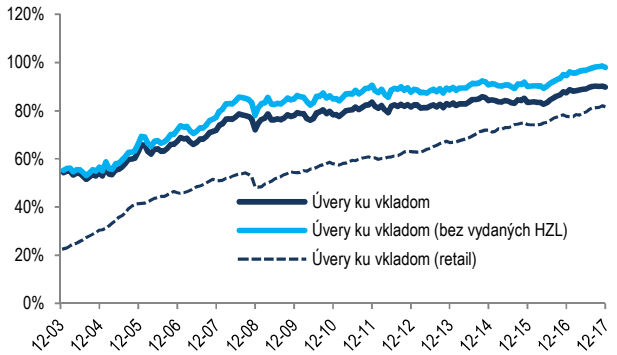

Zdroj: NBS.
Poznámka: HZL- hypotekárne záložné listy.

P52 Ukazovateľ likvidných aktív

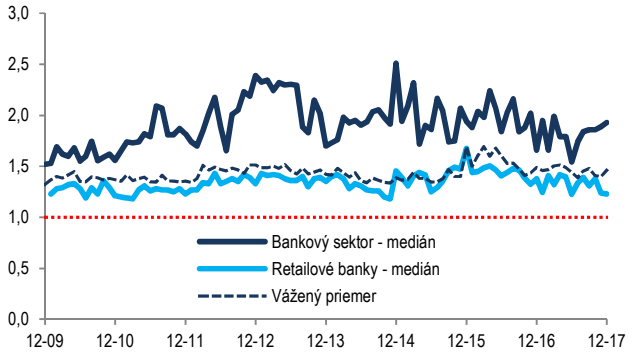

Zdroj: NBS.

P53 Dopad základného scenára a stresových scenárov na fondy DSS

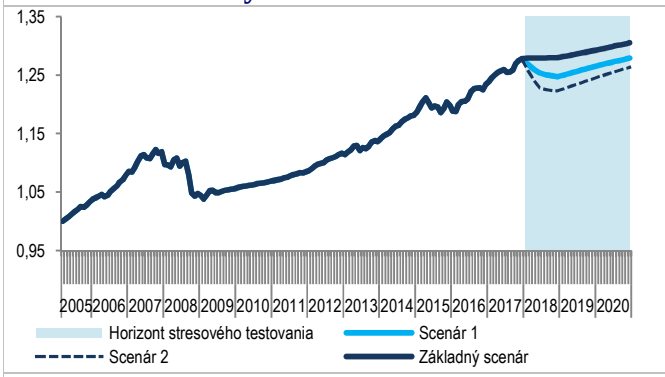

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený priemer indexu aktuálnej hodnoty dôchodkovej jednotky vážený čistou hodnotou aktív jednotlivých fondov.

P54 Dopad základného scenára a stresových scenárov na výplatné fondy DDS

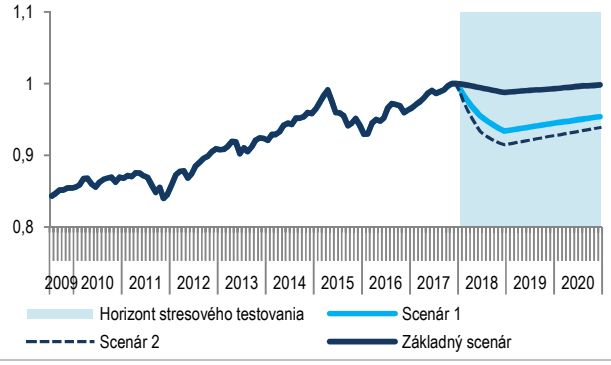

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený priemer indexu aktuálnej hodnoty dôchodkovej jednotky vážený čistou hodnotou aktív jednotlivých fondov.

P55 Dopad základného scenára a stresových scenárov na fondy kolektívneho investovania

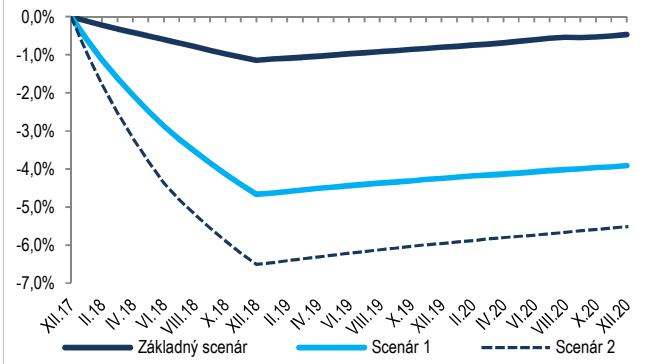

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený podiel odhadovaného zisku, resp. straty na čistej hodnote majetku vážený čistou hodnotou aktív jednotlivých fondov.

P56 Dopad základného scenára a stresových scenárov na aktíva poisťovní

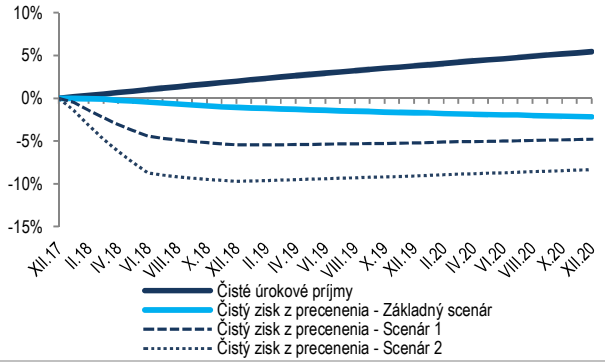

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámky: Na zvislej osi je zobrazený podiel odhadovaného zisku, resp. straty na aktívach s výnimkou aktív kryjúcich technické rezervy v IŽP vážený objemom aktív jednotlivých poisťovní. Vplyv stresových scenárov na hodnotu pasív sa nebral do úvahy.

P57 Dodatočné náklady poistného sektora vyplývajúce z negatívneho vývoja v jednotlivých stresových scenároch (mil. EUR)

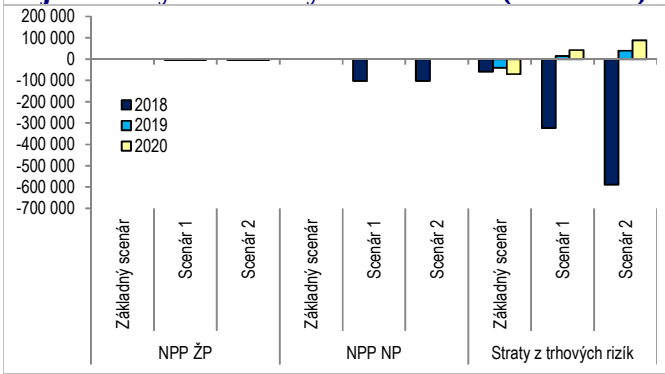

Zdroj: NBS.
Poznámky: NPP ŽP – náklady na poistné plnenia v životnom poistení.
NPP NP – náklady na poistné plnenia v neživotnom poistení.

P58 Dopad základného scenára a stresových scenárov na aktíva IŽP (%)

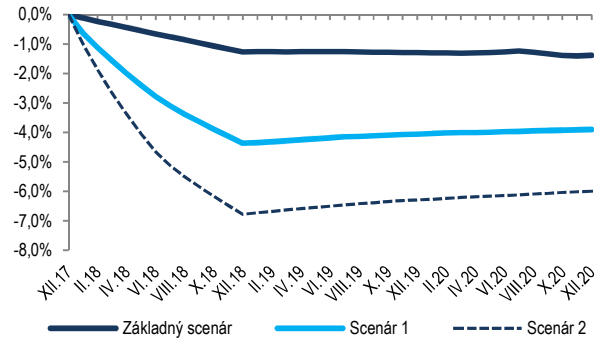

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený podiel odhadovaného zisku, resp. straty na čistej hodnote majetku vážený čistou hodnotou aktív kryjúcich IŽP v jednotlivých poisťovniach.

TERMINOLÓGIA A SKRATKY

Použitá terminológia

Analýza senzitívnosti – zahŕňa nasledujúce 4 scenáre: pokles cien akcií o 10 %, oslabenie ostatných mien voči euru o 5 %, paralelný nárast úrokových sadzieb o 0,3 p. b. a nárast kreditných spreadov na dlhopisy emitované Gréckom, Portugalskom, Írskom, Španielskom a Talianskom o 2 p. b. Pri úrokovom riziku sa počíta dopad na precenenie nástrojov oceňovaných v reálnej hodnote aj dopad na ekonomickú hodnotu, ktorý vyjadruje precenenie všetkých finančných nástrojov. Jednotlivé typy rizík zahŕňajú aj nepriame riziká, voči ktorým sú inštitúcie vystavené prostredníctvom investícií do podielových listov. Tieto nepriame riziká boli vypočítané na základe mapovania investícií jednotlivých typov podielových listov na množinu rizikových faktorov.

Čistá miera zlyhania – Čistá miera zlyhania predstavuje podiel čistej zmeny objemu zlyhaných úverov za 12 mesiacov na stave úverov na začiatku obdobia. Čitateľ je očistený aj o vplyv odpisov a odpredajov.

Čisté úrokové rozpätie – predstavuje rozdiel medzi výnosovosťou úverov (podiel úrokových výnosov z úverov na celkových úveroch) a nákladovosťou vkladov (podiel úrokových nákladov z vkladov na celkových vkladoch).

Domácnosti – obyvateľstvo, teda účty občanov, ekvivalent anglického pojmu „households“

Kombinovaný ukazovateľ - vyjadrenie škodovosti a nákladovosti na zaslúženom poistnom

Likvidná medzera - rozdiel medzi aktívami a pasívami v danej splatnosti

Loan-to-value ratio (podiel objemu úverov k hodnote zabezpečenia) – definovaný ako pomer objemu poskytnutého úveru a hodnoty zabezpečenia úveru

Miera zlyhania (default rate) – vyjadruje, aké percento úverov zlyhalo počas sledovaného obdobia

Odporúčanie NBS - odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014 v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov

PMI (Purchasing Managers' Indexes) - hodnota indexu väčšia ako 50 značí expanziu, hodnota menšia ako 50 kontrakciu v priemysle, resp. službách

Príjmové kategórie obyvateľstva - rozdelenie vychádza z členenie podľa KZAM a údajov o výške ich príjmov podľa KZAM; *Vyššia príjmová kategória (príjem nad 800 €)* - zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci, vedeckí, odborní duševní zamestnanci, technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamestnanci; *Stredná príjmová kategória (príjem od 600 do 800 €)* - administratívni zamestnanci (úradníci), remeselníci a kvalifik. výrobcovia, spracovatelia, obsluha strojov a zariadení; *Nižšia príjmová kategória (príjem do 600 €)* - zamestnanci v službách a obchode, robotníci v poľnohospodárstve a lesníctve, pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci

Retail – domácnosti, živnosti a neziskové spoločnosti slúžiace prevažne domácnostiam

Ukazovateľ primeranosti vlastných zdrojov – podiel vlastných zdrojov a 12,5-násobku hodnoty požiadavky na vlastné zdroje

Ukazovateľ likvidných aktív – definovaný ako podiel likvidných aktív voči volatilným pasívam v horizonte jedného mesiaca. Jeho úroveň by nemala klesnúť pod 1.

Ukazovateľ finančnej páky – podiel Tier 1 kapitálu na celkovej výške (rizikovo neváženej) súvahových a podsúvahových expozícií

IŽP – investičné životné poistenie

Úrokové spready – predstavujú rozdiel medzi úrokovými sadzbami na úvery/vklady a príslušnými medzibankovými sadzbami

Úvery ku vkladom (loan-to-deposit ratio) – podiel úverov klientom a súčtu vkladov retailu, vkladov podnikov a vkladov finančných spoločností a emitovaných HZL. Vyjadruje mieru financovania úverov prostredníctvom stabilných zdrojov od klientov. Nižšia hodnota znamená vyššiu mieru financovania úverov vkladmi od klientov a zároveň znamená nižšiu mieru financovania prostredníctvom volatilnejších finančných trhov.

Zlyhané úvery – úvery, u ktorých banka identifikovala zlyhanie v zmysle článku 178 CRR (Nariadenie európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012).

Skratky

b. b. bázický bod

CP cenný papier

CDS Credit Default Swap

CMN Cenová mapa nehnuteľností

DDS doplnková dôchodková spoločnosť

DSS dôchodková správcovská spoločnosť

DTI výška celkovej zadlženosti k príjmu klienta (debt-to-income)

ETF fondy obchodované na burze (Exchange traded funds)

EURIBOR EUR Interbank Offered Rate

HDP hrubý domáci produkt

HZL hypotekárny záložný list

IŽP investičné životné poistenie

IFRS Medzinárodný štandard finančného výkazníctva (International Financial Reporting Standards)

JLL Jones Lang LaSalle

KI kolektívne investovanie

KZAM Klasifikácia zamestnaní

LTV Loan-to-value ratio

MCR minimálna kapitálová požiadavka

NAV čistá hodnota aktív (Net Asset Value)

OECD Organisation for Economic Cooperation and Development

p. b. percentuálny bod

PK príjmová kategória

PZP povinné zmluvné poistenie

RBUZ Register bankových úverov a záruk

ROA výnosnosť aktív (return on assets)

ROE výnosnosť kapitálu (return on equity)

RPMN ročná percentuálna miera nákladov

SCR kapitálová požiadavka na solventnosť

SKP Slovenská kancelária poisťovateľov

ŠÚ SR Štatistický úrad SR

Tier I,II,III zložky vlastných zdrojov

ÚPSVaR Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny SR

VaR hodnota v riziku (Value at Risk)